

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Tatjana KUŠAR

**ANALIZA STANJA IN OCENA RAZVOJNIH
MOŽNOSTI KMETIJSTVA NA LJUBLJANSKEM
BARJU**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Tatjana KUŠAR

**ANALIZA STANJA IN OCENA RAZVOJNIH MOŽNOSTI
KMETIJSTVA NA LJUBLJANSKEM BARJU**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

**STATE OF THE ART AND ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT
OPPORTUNITIES OF AGRICULTURE AT THE LJUBLJANA
MOORS**

GRADUATION THESIS

University studies

Ljubljana, 2010

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija na Oddelku za agronomijo Biotehniške fakultete v Ljubljani. Diplomsko naloga je bila opravljena na terenu na območju Ljubljanskega barja.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomske naloge imenovala prof. dr. Andreja Udovča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Katja VADNAL
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Andrej UDOVČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Majda ČERNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Tatjana KUŠAR

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD Dn
DK UDK 631.111.4 (1-751.2):502.4(497.4 Ljubljansko barje)(043.2)
KG kmetijstvo / Krajinski park / Ljubljansko barje / kmetije / Natura 2000
KK AGRIS E14
AV KUŠAR, Tatjana
SA UDOVČ, Andrej (mentor)
KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI 2010
IN ANALIZA STANJA IN OCENA RAZVOJNIH MOŽNOSTI KMETIJSTVA NA LJUBLJANSKEM BARJU
TD Diplomsko delo (Univerzitetni študij)
OP IX, 38, [12] str., 26 pregl., 16 sl., 1 pril., 19 vir.
IJ sl
JI sl/en
AL Analizirali smo stanje kmetijstva na Ljubljanskem barju. Zanimalo nas je, kako velike so kmetije, s čim se ukvarjajo ter ali kmetje poznajo Krajinski park Ljubljansko barje in kaj je Natura 2000. Raziskavo smo opravili po metodi ankete na 35 kmetijah, ki so bile pripravljene sodelovati. Iz rezultatov smo ugotovili, da se anketirane kmetje na Ljubljanskem barju ukvarjajo predvsem z mešano živinorejo, sledi ji pašna živinoreja. Največ anketiranih kmetij je v velikostnem razredu od 10 do 20 ha in dobro opremljene s stroji. Pri načinu ureditve hlevov še vedno prevladuje stara ureditev hlevov, in sicer z jaslami ob steni in ročnim spravilom gnoja. Živinoreja na anketiranih kmetijah stagnira ali celo nazaduje. Razlogi za tako stanje so nizke cene in težave z odkupom in plačilom za odkupljene živali. Kot ovira pri razvoju kmetij sta bila navedena dva glavna razloga: nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala ter pomanjkanje obratnega denarja. V prihodnjih letih bo največ kmetov investiralo v ureditev kmetije, nekateri pa bodo adaptirali oziroma gradili hiše. O Krajinskem parku in Naturi 2000 ne vedo veliko, saj je 35 % anketiranih kmetov ugibalo, kje točno se razprostira Krajinski park. Tudi glede namenov Krajinskega parka in Nature 2000 so bili kmetje skopi z odgovori. Raziskava je potrdila podmeno, da kmetje načrtujejo svoje kmetovanje predvsem na podlagi splošnih smernic razvoja kmetijstva in da o samem programu Natura 2000 in Krajinskem parku Ljubljansko barje ne vedo prav dosti in njunih zahtev pri načrtovanju kmetovanja ne upoštevajo.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC UDC 631.111.4 (1-751.2):502.4(497.4 Ljubljansko barje)(043.2)
CX Agriculture / Natural park / Ljubljana Marsh / farmers / Natura 2000
CC AGRIS E14
AU KUŠAR, Tatjana
AA UDOVČ, Andrej (supervisor)
PP SI – 1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljani, Biotechnical fakulty, Department of Agronomy
PY 2010
TI STATE OF THE ART AND ASSESSMENT OF DEVELOPMENT
OPPORTUNITIES AGRICULTURE AT THE LJUBLJANSKI MARSHES
DT Graduation Thesis (University studies)
NO IX, 38, [12] p., 26 tab., 16 fig., 1 ann., 17 ref.
LA sl
AL sl/en
AB In the thesis we analysed the state of the art of agriculture at the Ljubljana moors. We were interested to find out what are farms' size structure and production orientation, and how well the farmers are informed about the existing Landscape Park and the Natura 2000 sites. We surveyed 35 farm managers, who were willing to participate. The results show that the majority of farms have their size between 10 and 20 ha, and only one farm has more then 60 ha. Their main production orientation is mixed cattle breeding followed by breeding the grazing cattle. There is predominating the traditional stable arrangement with manual manure gathering. The number of cattle is stagnant or decreasing in recent years due to irregular payments from the retailers and low prices. The farms are well equipped with the necessary machinery. The main impediments for farming the managers see in the low income from agriculture and lack of current capital. In the future the majority of farmers will invest their money in farm modernisation and renovation of their homes. The farmers are not well informed about the Landscape Park and Natura 2000; 35% were even guessing where the Park is located and the majority of them did not know what the goals of establishing the Park are. The research proved our hypothesis, that farmers are planning their farming according to general guidelines for agricultural development. They are rather ignorant about Natura 2000 and Landscape Park Ljubljansko barje and do not consider their requirements to farming planning.

KAZALO VSEBINE

	Str.
Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	IX
Kazalo prilog	X
1 UVOD	1
1.1 POVOD IN NAMEN RAZISKAVE	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 LJUBLJANSKO BARJE	2
2.2 KMETIJSTVO NA LJUBLJANSKEM BARJU	4
2.2.1 Vloga in pomen živinoreje na Ljubljanskem barju	5
2.3 NATURA 2000	7
2.4 BARJE KOT ZAVAROVANO OBMOČJE	13
2.4.1 Zgodovina prizadevanj za zaščito	13
2.4.2 Krajinski park Ljubljansko barje	15
2.4.3 Mehanizmi zavarovanja Krajinskega parka Ljubljansko barje	16
2.4.4 Stališča kmetovalca do ustanovitve Krajinskega parka	18
3 MATERIAL IN METODE DE LA	20
4 REZULTATI	21
4.1 ZNAČILNOST DRUŽINSKIH ČLANOV NA KMETIJI	21
4.2 OBSEG IN TIP PROIZVODNJE	23
4.3 OPREMLJENOST KMETIJ	26
4.4 VIRI DOHODKA NA KMETIJAH	28
4.5 INVESTICIJSKE NAMERE NA KMETIJAH	29
4.6 OVIRE PRI USPEŠNOSTI KMETOVANJA	29

4.7	POZNAVANJE PROBLEMATIKE KRAJINSKEGA PARKA LJUBLJANSKO BARJE	30
4.8	POZNAVANJE PROBLEMATIKE NATURA 2000	33
5	RAZPRAVA IN SKLEPI	35
5.1	RAZPRAVA	35
5.2	SKLEPI	36
6	POVZETEK	37
7	VIRI	39
7.1	CITIRANI VIRI	39
7.2	DRUGI VIRI	40

ZAHVALA

PRILOGE

KAZALO PREGLEDNIC

	Str.
Preglednica 1: Kmetijska zemlja glede na kategorijo (kvaliteto) zemljišč	5
Preglednica 2: Obseg in pomen živinoreje na Ljubljanskem barju	6
Preglednica 3: Gospodinjstva s kmečkim gospodarstvom in njihova velikost	6
Preglednica 4: Ptice s seznama	9
Preglednica 5: Druge živali s seznama	11
Preglednica 6: Rastline iz seznama	11
Preglednica 7: Anketirane kmetije po starosti gospodarjev, Ljubljansko barje, 2010	22
Preglednica 8: Anketirane kmetije po proizvodnem tipu in velikosti, Ljubljansko barje, 2010 Tip kmetije in velikost anketiranih kmetij, 2010	23
Preglednica 9: Anketirane kmetije po rabi kmetijskih zemljišč, Ljubljansko barje, 2010	24
Preglednica 10: Anketirane kmetije po ocenjenem številu govedi v letu 2009 in povprečno število govedi v obdobju 2003-2008, Ljubljansko barje, 2010	25
Preglednica 11: Anketirane kmetije po ustreznosti velikosti in ureditvi hleva, Ljubljansko barje, 2010	26
Preglednica 12: Anketirane kmetije po številu traktorjev in njihovi moči, Ljubljansko barje, 2010	27
Preglednica 13: Anketirane kmetije po vrsti, številu in lastništvu kmetijskih strojev, Ljubljansko barje, 2010	27
Preglednica 14: Anketirane kmetije po virih dohodka, Ljubljansko barje, 2010	28
Preglednica 15: Anketirane kmetije po načinih prodaje, Ljubljansko barje, 2010	28
Preglednica 16: Anketirane kmetije po vrstah dopolnilne dejavnosti, Ljubljansko barje, 2010.	28
Preglednica 17: Anketirane kmetije po investicijski nameri na kmetiji, Ljubljansko barje, 2010	29
Preglednica 18: Anketirane kmetije po ovirah pri uspešnem kmetovanju, Ljubljansko barje 2010	29
Preglednica 19: Anketirane kmetije po deležu dela, ki ga opravljajo s stroji, in po dejavnostih, %, Ljubljansko barje, 2010.	30
Preglednica 20: Anketirane kmetije po poznavanju območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010	30

Preglednica 21:	Anketirane kmetije po tipu proizvodnje in vedenju, da je Ljubljansko barje definirano kot krajinski park, Ljubljansko barje, 2010	31
Preglednica 22:	Anketirane kmetije po tipu proizvodnje in po poznavanju območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010	32
Preglednica 23:	Velikost kmetije in informiranost o Krajinskem parku, Ljubljansko barje, 2010	32
Preglednica 24:	Anketirane kmetije po velikosti in po poznavanju območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010	33
Preglednica 25:	Anketirane kmetije po tipu proizvodnje in temu, ali so bili informirani o Naturi 2000, Ljubljansko barje, 2010	34
Preglednica 26:	Anketirane kmetije po velikosti in temu, ali so bili informirani o Naturi 2000, Ljubljansko barje, 2010	34

KAZALO SLIK

	Str.
Slika 1: Pogled na Ljubljansko barje	2
Slika 2: Pogled na poplavljenno Ljubljansko barje	2
Slika 3: Karta Ljubljanskega barja	3
Slika 4: Oblikovanje posebnih varstvenih območij Natura 2000	8
Slika 5: Močvirska logarica na travniku Ljubljanskega barja	12
Slika 6: Travniki z močvirsko logarico	12
Slika 7: Predlog meje in varstvenih območij Krajinskega parka Ljubljansko barje	13
Slika 8: Karta ožjih zavarovanih območij na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje	15
Slika 9: Postopek ustanavljanja Krajinskega parka Ljubljansko barje	18
Slika 10: Anketirane kmetije po zagotovljenem nasledstvu na kmetiji, Ljubljansko barje, 2010	21
Slika 11: Anketirane kmetije po dokončani stopnji izobrazbe gospodarjev, Ljubljansko barje, 2010	22
Slika 12: Anketirani po pripravljenosti, da bi se izobraževali, Ljubljansko barje, 2010	23
Slika 13: Sestava anketiranih kmetij po proizvodnem tipu in velikosti, Ljubljansko barje, 2010	24
Slika 14: Sestava anketiranih kmetij po pripravljenosti za prehod na ekološko kmetovanje, Ljubljansko barje, 2010	26
Slika 15: Anketirane kmetije po oceni letnice ustanovitve Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010	31
Slika 16: Anketirane kmetije po tem, ali so bile informirane Naturo 2000, Ljubljansko barje, 2010	33

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

1 UVOD

Povod za diplomsko nalogo je zanimanje o stanju kmetijstva na Ljubljanskem barju. Ljubljansko barje je specifičen ekosistem, ki svojo današnjo visoko raven biotske raznovrstnosti dosega tudi zaradi specifičnih razmer in načinov kmetovanja, ki so se razvili skozi stoletja. Po drugi strani pa je ravno intenzivno spreminjanje kmetovanja v zadnjem času tudi ena večjih groženj za obstoj Ljubljanskega barja, kot ga poznamo danes.

Zaradi različnih naravnih in socio-ekonomskih dejavnikov je kmetijstvo na Ljubljanskem barju zelo heterogeno, kot posledica pretežno neugodnih pridelovalnih razmer pa v veliki meri tudi omejeno v svojem razvoju. Najboljša kmetijska zemljišča so praviloma pod močnim pritiskom nekmetijskih dejavnosti in urbanizacije, ki posredno vpliva na slabšanje agrarne in zaposlitvene strukture na kmetijah. Nadaljnji razvoj bo v veliki meri odvisen od kmetijske, predvsem splošne gospodarske in prostorske politike tako v mestnem kot tudi primestnem prostoru.

1.1 POVOD IN NAMEN RAZISKAVE

Zanimalo nas je dejansko stanje kmetijstva na Ljubljanskem barju: koliko kmetij je na Ljubljanskem barju, kako velike so, s čim se ukvarjajo ter ali poznajo Krajinski park Ljubljansko barje in kaj je Natura 2000. Namen diplomske naloge je ugotoviti, kakšne priložnosti in nevarnosti vidijo v nadaljnjem razvoju kmetijstva na Ljubljanskem barju in pa analiza, kako kmetje poznajo Krajinski park Ljubljansko barje in program Natura 2000 ter kakšna razvojna pričakovanja imajo (ali se mislijo širiti ali ne in zakaj). Predvidevali smo, da kmetje načrtujejo predvsem razvoj kmetijstva, ki je v skladu z veljavnimi generalnimi smernicami razvoja kmetijstva in da o samem programu Natura 2000 in Krajinskem parku Ljubljansko barje ne vedo prav dosti.

2 PREGLED OBJAV

2.1 LJUBLJANSKO BARJE

Prav na pragu glavnega mesta Ljubljane in le nekaj korakov od zadnjih mestnih ulic se razprostira Ljubljansko barje. Dobrih 150 km² močvirne ravnice zaznamuje neskončen mozaik travnikov, steljnikov, njiv, jarkov in mejic, ki dajejo življenjski prostor številnim, tudi ranljivim in ogroženim rastlinskim in živalskim vrstam (Okolje ..., 2004).

Slika 1: Pogled na Ljubljansko barje (Ljubljansko ..., 2010).

Slika 2: Pogled na poplavljeno Ljubljansko barje (Društvo ..., 2010).

Območja, kot je Ljubljansko barje, so v svetu vse redkejša in vse bolj dragocena. K njihovem varovanju nas sedaj zavezuje tako slovenska kot evropska zakonodaja. Ljubljansko barje z izmero 16327 ha je geografsko sklenjeno območje z jasno začrtanimi prirodnimi mejami. V širši barjanski prostor je zajetih 35 katastrskih občin, ki ležijo oziroma gravitirajo na Barje (Okolje ..., 2004).

Ljubljansko barje je zemljepisno ime za območje, ki leži med Ljubljano, Vrhniko, Krimom in Škofljico. Barje je skupno poimenovanje za območje Črna vas, Hauptmanca, Lipe, Ilovica in Izanska cesta, torej za del Ljubljanskega barja, ki sedaj leži v Mestni občini Ljubljana. Barje, pisano z malo začetnico, pa v slovenskem jeziku označuje močvirnato območje z značilno floro in favno (Pavšič, 2008).

Slika 3: Karta Ljubljanskega barja (Vaš vodnik po Sloveniji, 2010).

Narava je za oblikovanje kotline, katere del je Ljubljansko barje, potrebovala milijone let. Ker se razprostira na tektonsko aktivnem območju, pripisujemo nastanek barja pogrezanju matične kamnine. V udorino so se zlivale kraške podzemne vode in potoki, ki so s seboj prinašali prod in druge usedline. Reka Sava je nanašala velike količine proda, kar je povzročilo zajezeitev Ljubljanice ob izlivu v Savo in poplavitve celotne barjanske kotline. Tisočletja rečnih nanosov so jezero počasi zasipavala, voda je odtekala, dokler se pred kakimi šest tisoč leti koliščarsko jezero ni osušilo in omogočilo nastanek velikega močvirja, pozneje pa nizkega in visokega barja (Ljubljansko ..., 2010).

Osnovni problem ni le v kvaliteti tal, temveč so tam tudi neugodne agrohidrološke razmere kot rezultat naravnih danosti in slabo razvite odvodne mreže. Velik del barja je zamočvirjen oziroma prevlažen, zato je hidrotehnična ureditev barja prvi in glavni pogoj za vsako strokovno delo.

Prvi resnejši začetki osuševalnih del segajo v drugo polovico 18. stoletja. Od tedaj je minilo že več kot 200 let, torej so barje osuševale že štiri generacije, ki je vsaka v tedanji

stopnji družbenega razvoja prispevala svoj delež za reševanje te problematike. Po dvesto letih napornih osuševalnih del pa lahko ugotovimo, da v kmetijstvu v barjanskem prostoru nikdar nismo dosegli tistega, kar smo od njega pričakovali in da je kmetijstvo še vedno ekstenzivno.

Zaradi specifičnih lastnosti tal so imeli travniki na barju prednost pred njivsko rabo ter preraščajo danes približno 70 % vseh zemljišč na barju, medtem ko je njiv le 24 %, pa še te so v stalnem upadanju (Ljubljansko ..., 2010).

2.2 KMETIJSTVO NA LJUBLJANSKEM BARJU

Gospodarski in socialni položaj kmetijstva na območju primestnih občin Borovnica, Brezovica in Vrhnika je sicer podoben, kot je položaj kmetijstva v območjih drugih večji mest, z oskrbnega vidika razmeroma specifična geostrateška lega našega glavnega mesta pa mu daje še dodatno težo in pomen. Na to vplivata predvsem dva dejavnika:

- velika oddaljenost od območij s presežki kmetijskih pridelkov, tj. od SV Slovenije, ki vzporedno z večjim povpraševanjem pomembno vpliva na cenovne razmere pri ponudbi hrane;
- prostorsko in proizvodno omejeno zaledje, ki samo mestu ne more zagotoviti niti prehranskega minimuma.

Struktura kmetijskih zemljišč glede na kakovost, ki jo posredno prikazujemo s kategorizacijo (preglednica 1), kaže, da območje obravnavanih občin v povprečju spada med srednje kvalitetna in rodovitna kmetijsko-proizvodna območja v ožji in širši regiji. Delež najbolj kvalitetnih kmetijskih zemljišč v I. in II. kategoriji je večinoma zanemarljiv, saj na Ljubljanskem barju prevladujejo večinoma zemljišča IV. kategorije.

Na Ljubljanskem barju razlikujemo glede na možnosti izrabe za kmetijstvo naslednje tipe tal (Ljubljansko ..., 2010):

- šotna globoka tla bi namenili večinoma ali izključno travinju in s tem zavarovali ta tla pred mineralizacijo;
- organska plitva tla, nastala tudi z mineralizacijo šote; na velikem delu teh tal raste preslica - del teh tal bi lahko namenili njivski pridelavi;
- trdinska tla, nastala so na rečnih nanosih, na zahodnem delu Barja, so večinoma rodovitna, vendar težka in slabo prepustna tla, ki bi jih namenili njivski pridelavi z uvedbo krmnega kolobarja; na južnem delu so to lahka, rodovitna in dobro prepustna tla, ki bi jih namenili poljedelski pridelavi; omejitev v pridelavi so bogate zaloge pitne vode;
- tla barjanskih osamelcev, ki so nastala na karbonatnih kamninah; kolobar je z vidika ohranjanja rodovitnosti tal na barjanskih osamelcih že sedaj zelo ugoden s primernim deležem okopavin, žit, metuljnic, travinja in drugih krmnih rastlin.

Preglednica 1: Kmetijska zemlja glede na kategorijo (kvaliteto) zemljišč (Cunder, 2002b).

Zemljiška kategorija	Borovnica	Brezovica	Vrhnika
I. kategorija (ha)	0	0	57,84
- delež (%)	0,0	0,0	1,1
II. kategorija (ha)	63,4	140,15	294,6
- delež (%)	13,6	3,4	5,6
III. kategorija (ha)	150,96	1126,37	854,98
- delež (%)	32,3	27,2	16,4
IV. kategorija (ha)	189,24	1720,96	2841,82
- delež (%)	40,5	41,6	54,3
V. kategorija (ha)	29,89	323,36	654,58
- delež (%)	6,4	7,8	12,5
VI. kategorija (ha)	16,34	621,64	407,12
- delež (%)	3,5	15,0	7,8
Druge kategorije (ha)	17,79	207,12	117,89
- delež (%)	3,8	5,0	2,3
SKUPAJ	467,62	4139,6	5228,83
- delež (%)	100,0	100,0	100,0

Za območje občin Borovnica, Brezovica in Vrhnika, ki v veliki večini spadajo k pridelovalnemu območju Ljubljanskega barja, lahko trdimo, da prevladuje srednje intenzivni način izkoriščenja kmetijskega prostora. Ta se kaže v zmerni produktivnosti pridelave in izmeničnem pojavljanju njivskega in travniškega sveta. Njive, z izjemo občine Brezovica, kjer zavzemajo več kot polovico kmetijske zemlje v uporabi, ne prevladujejo. Travinje (travniki in pašniki) se večinoma nahajajo na zemljiščih slabše kategorije, prevladujejo pa eno in dvokosni travniki, večinoma namenjeni pridelavi manj kakovostnega sena. Le za manjši delež travinja je značilna tri in večkratna raba v obliki paše ali košnje za svežo krmo, suho krmo ali travno silažo (Cunder, 2002a).

2.2.1 Vloga in pomen živinoreje na Ljubljanskem barju

Glede na to, kakšen delež kmetij je usmerjenih v rejo živine, je razvidno, da ima živinoreja, predvsem v hribovitem delu obravnavanih občin, zelo pomembno vlogo v kmetijstvu (preglednica 2). Delež kmetij, ki redijo živino, se med občinami praktično ne razlikuje. Po oceni kmetijske svetovalne službe se je število živine, predvsem govedi, v zadnjem desetletnem obdobju še nadalje zmanjšalo, s tem pa so se nadaljevale razvojne težnje, značilne za obdobje zadnjih dvajsetih let.

Preglednica 2: Obseg in pomen živinoreje na Ljubljanskem barju (Popis ..., 2002; Cunder, 2002b).

Obseg živinoreje	Borovnica	Brezovica	Vrhnika
Kmetije, ki redijo živino			
- število	93	286	374
- delež od vseh kmetij (%)	95,9	95,7	96,0
Stalež živine po vrstah:			
- govedo	728	2.720	3.905
- krave	119	471	907
- prašiči	96	496	1.104
- konji	70	225	143
- drobnica	278	278	589

Na območju Ljubljanskega barja se je število kmetij v popisnem obdobju 1991/2000 več kot prepolovilo. Kmečka gospodarstva na območju Ljubljanskega barja večinoma ne razpolagajo z zemljiškimi potenciali, ki bi omogočali učinkovito gospodarjenje. Na to vplivajo številni dejavniki, med njimi še posebej: razdrobljenost posesti in še vedno neugodna velikostna struktura, kjer prevladujejo predvsem kmetije do 5 ha zemlje (Cunder, 2002a).

Preglednica 3: Gospodinjstva s kmečkim gospodarstvom in njihova velikost (Popis ..., 2002; Cunder, 2002b).

Razdelitev gospodarstva	Borovnica	Brezovica	Vrhnika
Število gospodarstev	97	299	390
Povprečna velikost gospodarstev glede na:			
- površino vseh zemljišč (ha)	23,1	16,4	15,2
- površino KZU (ha)	7,6	8,3	8,6
- površino njiv (ha)	1,1	2,2	2,1
- površino travinja (ha)	6,4	6,4	6,9
- ekonomsko moč (ESU)	3,3	3,7	4,1
- delovne moči (PDM)	1,2	1,3	1,3

Če hočemo ohraniti gospodarsko in življenjsko kakovostno Ljubljansko barje, moramo preusmeriti razvoj v dejavnosti, ki bodo v čim večji meri izkoriščale primerjalne prednosti, ki jih ta prostor ponuja.

Za tak kmetijski pa tudi splošni gospodarski razvoj je predvsem treba (Ljubljansko ..., 2010):

- razvijati odnos do kakovostnega okolja, ki lokalnemu prebivalstvu ne sme biti v breme, ampak mu pomeni izziv za nadaljnji razvoj;
- izobraževati prebivalstvo za drugačno, večnamensko vrednotenje Ljubljanskega barja;
- pospeševati proizvodne usmeritve, ki so okolju prijazne in katerih proizvodi so konkurenčni in zagotavljajo dvig dohodka;
- obujati tradicionalne in spodbujati nove alternativne dejavnosti v prostoru;
- preprečevati posege v okolje, ki bi rušili okoljsko ravnotežje v prostoru.

Temeljna načela gospodarjenja na Ljubljanskem barju bi bila naslednja (Ljubljansko ..., 2010):

- pospeševanje paše živine;
- zatavljanje zemljišč na globokih organskih tleh;
- poljedelstvo na obrobju in osamelcih ter na mineralnih in plitvih organskih tleh, kjer uspeva močvirska preslica;
- razširitev kolobarja na njivah - zmanjšanje deleža koruze;
- pridelovanje ameriških borovnic na zaraščenih zemljiščih z globljimi tlemi;
- zmerna intenzivnost gnojenja.

2.3 NATURA 2000

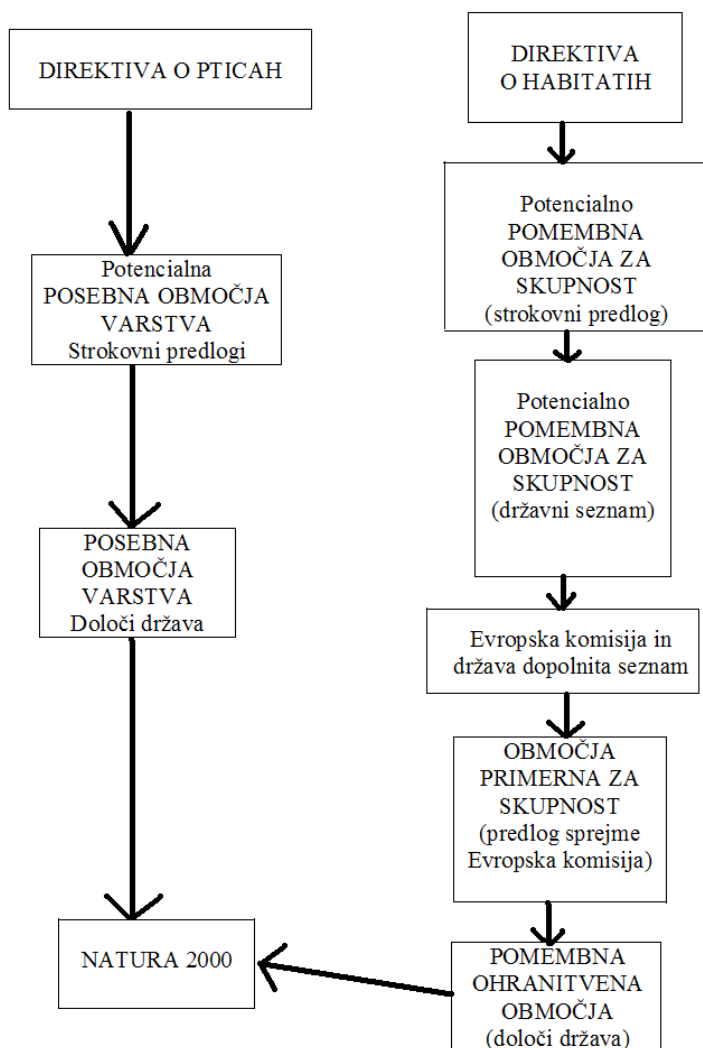
Za vso EU, tako za nove in stare članice, je ustanovitev območij Nature 2000 obveza zaščititi najbolj ogrožene živalske in rastlinske vrste ter habitate.

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki jih države članice Evropske unije (EU) razglasijo z namenom zavarovati in ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove. Nasprotno od tradicionalnih zavarovanih območij, kot so narodni, regijski in krajinski parki, ima Natura 2000 poenotena merila in ukrepe za varstvo naravnega okolja v državah članicah EU.

Posebna varstvena območja so namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov (življenjskih okolij). Seznam teh vrst in habitatov je že določila Evropska komisija, države članice pa lahko s pogajanjem na seznam uvrstijo tudi druge živalske in rastlinske vrste, ki so pomembne za posamezno državo članico.

Evropska unija je uvedla Naturo 2000 kot enega od mehanizmov Evropskega okoljskega programa za izvajanje dveh pomembnih direktiv (cit. po Premelč, 2006):

- Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst – Direktiva o habitatih
- Direktiva o ohranjanju prosto živečih ptic – Direktiva o pticah.

Slika 4: Oblikovanje posebnih varstvenih območij Natura 2000 (Ljubljansko ..., 2010).

Finančna sredstva za izvajanje projektov na območjih Natura 2000 zagotavlja vzporedni program financiranja teh območij LIFE III Narava. Na Ljubljanskem barju je iz programa LIFE III Narava potekal projekt Društva za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije (cit. po Premelč, 2006).

Glede na stanje ogroženosti rastlinske in živalske vrste so za (Pravilnik ..., 2002):

- izumrle vrste, če je izumrtje povzročil človek, zlasti primerni neposredni ukrepi varstva: ponovna naselitev osebkov, ki izvirajo iz populacije, s katero je bila iztrebljena populacija v preteklosti povezana v primeru, ko so v okolju vzpostavljene življenjske razmere za preživetje ponovno naseljenih osebkov in gojenje osebkov za ta namen;
- domnevno izumrle in prizadete vrste zlasti primerni neposredni ukrepi varstva: doselitev, fizična zaščita, ohranjanje in vzpostavljanje primernih mest za

reprodukcijo, prehranjevanje, prezimovanje ter za zagotavljanje drugih pomembnih življenjskih faz;

- vse kategorije ogroženih vrst zlasti primerni neposredni ukrepi varstva: omogočanje primernih mest za reprodukcijo, prehranjevanje, prezimovanje ter za zagotavljanje drugih pomembnih življenjskih faz.

Slovenija je v omrežje zavarovanih območij Natura 2000 vključila 259 potencialnih območij, pomembnih za skupnost. Razglašeni je 27 posebnih območij varstva na podlagi ptičje direktive (Pravilnik ..., 2002).

Preglednica 4: Ptice s seznama (Pravilnik ..., 2002).

Seznam ptic	Rdeči seznam	Kategorija*	Kvalifikacijska vrsta
Bičja trsnica (<i>Agrocephalus scoenobaenus</i>)	DA	V	
Čapljica (<i>Ixobrychus minutus</i>)	DA	E2	
Črna štorclja (<i>Ciconia nigra</i>)	DA	V	
Kobilčar (<i>Locustella naevia</i>)	DA	E2	
Kosec (<i>Crex crex</i>)	DA	E2	DA – 40 do 50 % vse populacije Slovenije
Pepelasti lunj (<i>Circus syaneus</i>)	NE		DA
Pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>)	DA	V	DA
Prepelica (<i>Coturnix coturnix</i>)	DA	V	
Priba (<i>Vanellus vanellus</i>)	DA	V/V1 ⁷	
Rakar (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	DA	E2	
Rdečenoga postavka (<i>Falco vespertinus</i>)	NE		
Rečni cvrčalec (<i>Locustella fluviatilis</i>)	DA	V	
Repaljščica (<i>Saxicola rubetra</i>)	DA	E2	
Rjava penica (<i>Sylvia communis</i>)	DA	V	
Rjavi srakoper (<i>Lanius collurio</i>)	DA	V1	
Rumena pastirica (<i>Motacilla flavia</i>)	DA	V	
Slavec (<i>Luscinia megarhynchos</i>)	DA	V	
Sloka (<i>Scolopax rusticola</i>)	DA	E2	
Sršenar (<i>Pernis apivorus</i>)	DA	V	
Veliki skovik (<i>Otus scops</i>)	DA	E2	
Veliki škurh (<i>Numenius arguata</i>)	DA	E1	
Vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)	DA	E2	

* E – prizadeta vrsta; E1 – kritično ogrožene; E2 – močno ogrožene.

* V – ranljiva vrsta; V1 – potencialno ogrožene.

V1⁷ – gnezdišča v severovzhodni Sloveniji.

** vrste za katere se določa posebna območja varstva (Special protected areas – SPA).

V krajinskem parku Ljubljansko barje je v okviru Nature 2000 zaščitene 22 vrst ptic, 16 vrst drugih živali, 3 vrste rastlin in 10 habitatnih tipov. Od tega je kar 20 vrst ptic na rdečem seznamu ogroženih vrst.

Na barjanskih travnikih, v mejicah in nizkem grmičevju kaj hitro lahko opazimo ali slišimo najznačilnejše barjanske vrste ptic. Kosec (*Crex crex*), veliki škurh (*Numenius arquata*), prepelica (*Coturnix coturnix*), sloka (*Scolopax rusticola*), veliki skovik (*Otus scops*), repaljščica (*Saxicola rubetra*), kobiličar (*Locustella naevia*) in pepelasti lunj (*Circus cyaneus*) pa so tiste, ki spadajo na sezname najbolj ogroženih v evropskem in svetovnem merilu, a jih na Ljubljanskem barju še lahko srečamo dokaj pogosto. Te pa seveda ne pomeni, da jih tudi tu ne čaka podobna usoda, kot so jo na Ljubljanskem barju v zadnjih desetletjih doživeli črnočeli srakoper (*Lanius minor*), smrdokavra (*Upupa epops*) in kozica (*Gallinago gallinago*). Izginila je tudi pomembna, v Srednji Evropi zadnja kolonija južne postovke (*Falco naumanni*). Tudi druge, bolj prilagodljive vrste vztrajno izgubljajo bitko s človekom in njegovim vse večjim apetitom po prostoru, kjer so kraljevale še nedavno.

Kosca, globalno ogroženo ptico, ki gnezdi na Ljubljanskem barju, bomo prej slišali kot videli, saj se ves čas skriva v travniškem rastju. Prepoznali ga bomo po značilnem oglašanju "krrek-krrek", s katerim samec v pomladanskih in poletnih nočeh vabi samico v svatbeni objem. Kosec (*Crex crex*) je latinsko ime dobil na osnovi svojega značilnega oglašanja. Njegovo slovensko poimenovanje izhaja iz podobnosti njegovega oglašanja z zvokom brušenja kose z oslo (Ljubljansko ..., 2010).

Kosci najraje naseljujejo spomladi dalj časa poplavljene travnike, ki jih njihovi lastniki kosijo precej pozno. Na barjanskih travnikih gnezdi kar štirideset odstotkov slovenske populacije te ptice, ki je iz večine evropskih držav že izginila, medtem ko so na Ljubljanskem barju ornitologi našli še okoli 200 pojočih samcev. Vendar tudi tu njihovo število upada, saj njihova gnezda ogrožajo zgodnja košnja, uporaba težke kmetijske mehanizacije, opuščanje košnje in zaraščanje (Ljubljansko ..., 2010).

V preglednici 6 najdemo med ogroženimi rastlinami močvirsko logarico, poleg nje pa mahove in loeselovo grezovko. Tako logarica, kot loeselova grezovka sta prizadeti rastlinski vrsti. Druga vrsta, ki je omenjena v Preglednici 6, je loeselova grezovka (*Liparis loeselii*), ki jo uvrščamo med kukavičevke ali *Orchidaceae*, ki jih kot njihove večje iz cvetličarn poznane sorodnike radi imenujemo kar orhideje. Je majhna, do 20 cm visoka in med drugim barjanskim rastjem težko opazna rastlina. Poleg luskastih listov pri dnu stebela požene še dva bleščeča suličasta zelena lista. Cveti od maja do julija. Na trikotnem steblu se odpre do deset rumeno zelenih cvetov. Suho steblo z vretenastimi trirobnimi plodovi se lahko ohrani do naslednjega cvetenja. Iz gomolja v zemlji izraščajo kratke ne razvejane korenine. Grezovka uspeva le v posebnih rastiščnih razmerah nekaterih močvirij in prehodnih barij (Ljubljansko ..., 2010).

Preglednica 5: Druge živali s seznama (Pravilnik ..., 2002).

Seznam drugih živali	Taksonom	Rdeči seznam	Kategorija*
Vidra (<i>Lutra lutra</i>)	Sesalci	DA	V
Mali podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	Sesalci	DA	E
Močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>)	Plazilci	DA	E
Hribski urh (<i>Bombina variegata</i>)	Dvoživke	DA	V
Veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>)	Dvoživke	DA	V
Drobni svitek (<i>Anisus vorticulus</i>)	Mehkužci	DA	I
Navadni škržek (<i>Unio crassus</i>)	Mehkužci	DA	E
Potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.)	Ribe	DA	E
Sulec (<i>Hucho hucho</i>)	Ribe	DA	E
Blistavec (<i>Leuciscus souffia</i>)	Ribe	DA	E
Polžača, nežica (<i>Cobitis taenia</i>)	Ribe	DA	O1
Močvirski cekinček (<i>Lycaena dispar</i>)	Žuželke	DA	V
Travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>)	Žuželke	DA	V
Barjanski okarček (<i>Coenonypha oedipus</i>)	Žuželke	DA	E
Strašnični mravljiščar (<i>Maculinea telelus</i>)	Žuželke	DA	V
Veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>)	Žuželke	DA	V

* E – prizadeta vrsta

* V – ranljiva vrsta

* I – domnevno ogrožena

* O – neogrožene vrste, prej bile; O1 – potencialno še ogrožene.

Preglednica 6: Rastline iz seznama (Pravilnik ..., 2002).

Seznam rastlin	Taksonom	Rdeči seznam	Kategorija*	Ukrepi**
<i>Drepanocladus vernicosus</i>	mahovi	NE		H
Loeselova grezovka (<i>Liparis loeselii</i>)	kukavičevke	DA	E	H
<i>Fritillaria meleagris</i> (močvirska logarica)	semenk	DA	E	H

* E - prizadeta vrsta

** H – ukrepi za ohranjanje ugodnega stanja habitata

Močvirsko logarico (*Fritillaria meleagris* L.) uvrščamo v družino lilijevk (Liliaceae). Spominja nas na tulipan, vendar ta spada v drugi rod. Zaradi podobnosti jo imenujemo močvirski tulipan, latinsko pa izhaja iz imena fritillaria, ki pomeni škatlico za igralne kocke. Trajnica ima v tleh čebulico, iz katere v marcu ali aprilu požene od 15 do 30 cm visoko votlo steblo s 4 do 6 črtastimi listi. Na vrhu poganjka zraste en (redko dva) zvonast,

kimast cvet. Barva je navadno rdeče rjava s svetlimi lisami, če pa imamo srečo, pa lahko naletimo tudi na bel primerek ali bel z rdečim robom. Rastišča močvirske logarice so vlažni, poplavni travniki in tudi jelševi in hrastovi gozdovi, ki so občasno poplavljeni (Ljubljansko ..., 2010).

Ogroženost logarice je posledica izsuševanja in gnojenja travnikov, kar kmetje počnejo na Ljubljanskem barju. Posebej smo jo omenili zato, ker v aprilu krasi travnike Ljubljanskega barja (Dobro jutro, 2005).

Slika 5: Močvirska logarica na travniku Ljubljanskega barja (T. Kušar, april 2010).

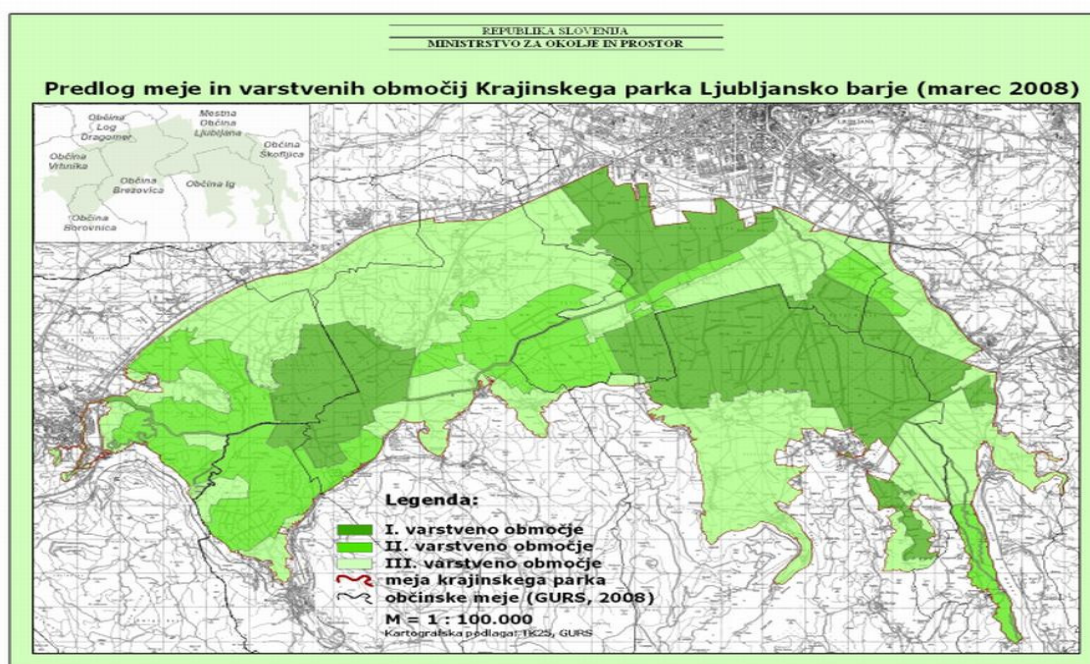

Slika 6: Travniki z močvirsko logarico (T. Kušar, april 2010).

2.4 BARJE KOT ZAVAROVANO OBMOČJE

2.4.1 Zgodovina prizadevanj za zaščito

Ljubljansko barje smo kot območje izjemne naravne in kulturne dediščine začeli prepoznavati šele v zadnjih nekaj desetletjih. Sicer pa je preteklost tega močvirnega območja zadnjih tristo let vezana predvsem na poskuse ukrotitve narave z bolj ali manj posrečenimi projekti izsuševanja, pridobivanja kmetijskih zemljišč in gospodarskega izkoriščanja. Še v letih po drugi svetovni vojni je bil v resni razpravi projekt dokončne izsušitve Barja, za katerega je bolj po sreči kot pameti zmanjkalo denarja. Čeprav so se že v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja pojavili prvi poskusi zavarovanja narave na Barju, še danes ni nič nenavadno stališče, da je ljubljanski "marost" razlog za znamenito ljubljansko meglo, nezdravo okolje s kopico insektov, ki zaradi skromnih kmetijskih potencialov in neprimernosti za gradnjo pomeni coklo v razvoju Ljubljane in njene okolice (Krajinski ..., 2010).

Slika 7: Predlog meje in varstvenih območij Krajinskega parka Ljubljansko barje (Krajinski ..., 2010).

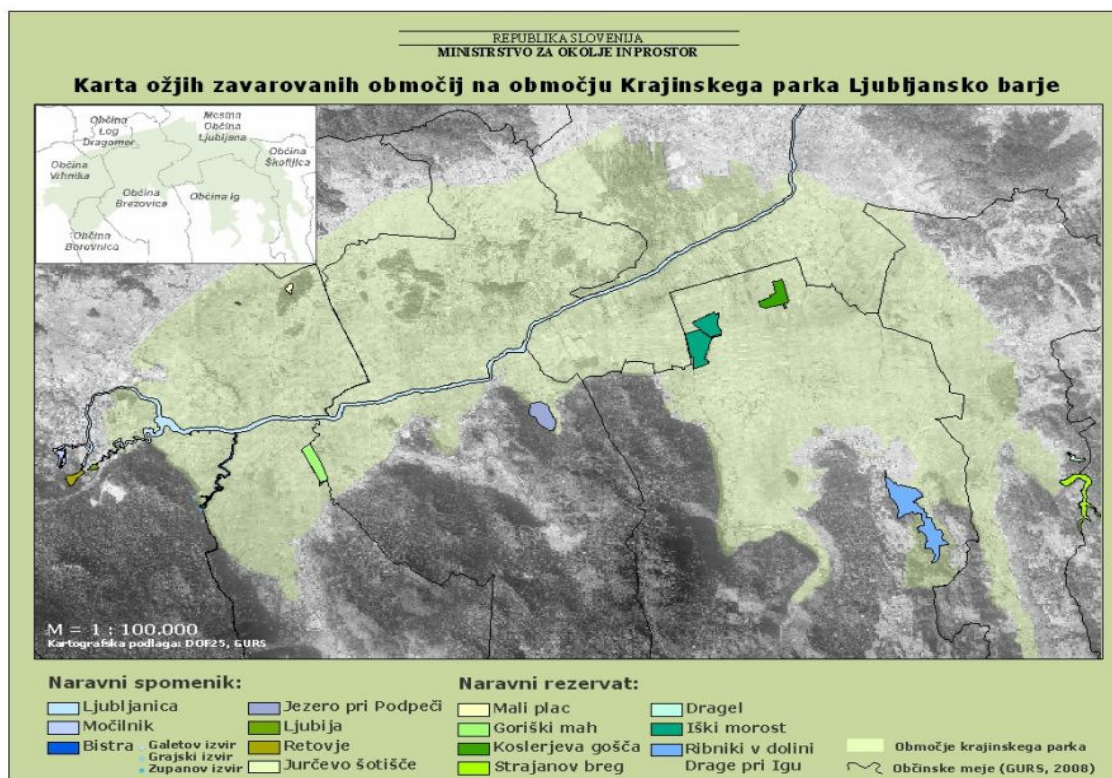
Devetdeseta leta so prinesla razmah nevladnih ekoloških gibanj, raziskave in inventarizacijo naravne in kulturne dediščine Barja, v tedaj še oddaljeni Evropi pa prve zavezujoče dokumente o obveznosti držav članic po varovanju narave in biotske raznovrstnosti. Posledica je bil podpis Sporazuma o sodelovanju pri razglasitvi Krajinskega parka Ljubljansko barje (1998) med občinami na območju Ljubljanskega barja (Ljubljana, Brezovica, Vrhnika, Borovnica, Ig, Škofljica) ter ministrstvi, pristojnimi za kmetijstvo, okolje in kulturo (Krajinski ..., 2010).

Nekako istočasno pa so se v Evropski uniji dogajale pomembne stvari s področja varovanja narave. Ptičji direktivi iz leta 1979 (*Council Directive 79/409/EEC on the conservation of wild birds*) se je leta 1992 pridružila še tako imenovana habitatna direktiva (*Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora*) s spiskom živalskih in rastlinskih vrst ter naravnih habitatov, pomembnih za ohranitev biotske raznovrstnosti v Evropi. Slednja vsebuje tudi člen, ki države članice zavezuje k določitvi potrebnih ohranitvenih ukrepov, preprečevanju slabšanja stanja naravnih habitatov in pripravi ocene posledic vsakršnega posega za naravno okolje. Seveda ne na celotnem teritoriju držav, pač pa znotraj območij Natura 2000, ki jih države članice določijo na podlagi prisotnosti vrst in habitatov iz obeh omenjenih direktiv (Ljubljansko ..., 2010).

Slovenija je z majem 2004 pristopila k Evropski uniji kot polnopravna članica z vsemi pravicami, pa tudi dolžnostmi članstva. Glede na obstoječo biotsko raznovrstnost in njeno ohranjenost v Sloveniji (v Sloveniji domuje okoli 15 tisoč živalskih vrst, 6 tisoč rastlinskih vrst in 5 iz sveta gliv), ki je tudi uradno postala del skupne evropske naravne dediščine, je bilo realno pričakovati, da bodo precejšen del ozemlja Slovenije pokrivala območja Natura 2000, med njimi v celoti tudi območje Ljubljanskega barja (Ljubljansko ..., 2010).

Slovenska zakonodaja s področja ohranjanja narave opredeljuje več različnih oblik zavarovanih območij, od nacionalnih parkov do manjših rezervatov. Krajinski park je definiran kot območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko in krajinsko vrednost, kar vsekakor velja za Ljubljansko barje, ki je v današnji obliki rezultat tako naravnih procesov kot človekove dejavnosti. Ustanovitev krajinskega parka in režimi delovanja torej ne pomenijo zgolj udejanjanja ohranjanja vrst in njihovih življenjskih prostorov, temveč tudi aktivno vključitev lokalnega prebivalstva, lokalnih skupnosti, interesnih skupin in podjetniških iniciativ v vse aktivnosti načrtovanja in upravljanja z zavarovanim območjem (Ljubljansko barje ..., 2010).

Vse prevečkrat doslej smo bili namreč v Sloveniji ob vzpostavljanju zavarovanih območij priča konfliktom, nastalih zaradi izključujočih stališč in interesov vpletenih. Da bi Ljubljansko barje tudi kot krajinski park v prihodnje lahko ohranilo svojo identiteto kulturne krajine ter imelo priložnost za vsestransko kakovostnejše življenje vseh, ki na Barju živijo in delajo, je bilo treba pri ustanavljanju parka zagotoviti tvorno sodelovanje vseh vpletenih. Sporazum ureja način medsebojnega sodelovanja in organizacijsko strukturo projekta ustanovitve KP Ljubljansko barje. Do pomladi 2008 so bile pripravljene strokovne podlage zavarovanje (varstvo narave, varstvo kulturne dediščine, razvoj ključnih dejavnosti), do poletja istega leta pa je bilo tako strokovno kot politično (strokovni in programski svet) usklajeno besedilo osnutka Uredbe o Krajinskem parku Ljubljansko barje. Krajinski park Ljubljansko barje je bil leta 2008 ustanovljen (Ljubljansko ..., 2010).

Slika 8: Karta ožjih zavarovanih območij na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje (Krajinski ..., 2010).

2.4.2 Krajinski park Ljubljansko barje

Krajinski park je ena izmed vrst zavarovanih območij narave, kjer se močno prepletata naravno okolje in vpliv človekovega dela. Med vsemi tipi zavarovanih območij sta v krajinskem parku obseg in raznovrstnost človekovih vplivov največja. Kulturna pokrajina je rezultat človekovega delovanja skozi stoletja in tisočletja, posledica pa je preoblikovano naravno okolje (Krajinski ..., 2010).

Namen krajinskih parkov je predvsem zaščititi območje z večjo koncentracijo naravnih in kulturnih vrednot, jih dodatno ovrednotiti in ustrezno varovati ali vzdrževati. Človek je s kmetovanjem in z rezanjem šote naše največje mokrišče skoraj popolnoma izsušil (Krajinski ..., 2010).

Izraz Ljubljansko barje ali na kratko Barje je star približno 200 let, pred tem so ljudje uporabili druga poimenovanja, kot so Morost, Mah, Močvir, Močvirje, Borje. Na zemljevidih Ljubljanskega barja so ti stari izrazi še vedno prisotni, predvsem velja to za Mah (Na mahu). Ljubljansko barje izkazuje veliko pokrajinsko pestrost. Reka Ljubljana je s svojimi pritoki ne le naravna vrednota, ampak tudi kulturna, saj so do sedaj v njeni bližini odkrili več tisoč arheoloških najdb (Geister, 1995).

Med Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico se razprostira okoli 150 kvadratnih kilometrov ravnice, imenovane Ljubljansko barje. Kot območje izjemne naravne in kulturne dediščine smo ga začeli prepoznavati šele v zadnjih nekaj desetletjih. Kljub temu pa je krajina na Ljubljanskem barju ohranila svoj tradicionalni značaj, saj visoka talna voda in redne poplave onemogočajo intenzivno kmetijsko obdelavo oziroma zmanjšujejo njegovo ekonomsko uspešnost. Ljubljansko barje je danes neskončen mozaik travnikov, steljnikov, njiv, jarkov in mejic, preplet vseh teh različnih življenjskih okolij pa zagotavlja bivališče mnogim rastlinam in živalim, ki jih drugod po Sloveniji in Evropi le še redko srečamo. Več kot sto vrst ptic, devetinosemdeset vrst metuljev, osemindirideset vrst kačjih pastirjev, to so le suhoparne številke, ki označujejo delček barjanskega naravnega bogastva. To je med drugim tudi razlog, da je Ljubljansko barje uvrščeno med območja Natura 2000, mrežo območij največje biotske pestrosti v Evropski uniji. A ne le narava, tudi dediščina človekove dejavnosti je bogata. Na tem relativno majhnem koščku ozemlja so svoj pečat pustile številne kulture, od prazgodovinskih koliščarjev in antičnih Rimljanov do zagnanih osuševalcev "marosta", ki naj bi postal žitnica habsburške monarhije. Zadnja leta na Ljubljanskem barju tudi naša sodobna družba pušča vse več sledi, le da zaraščena kmetijska zemljišča, črne gradnje in kupe odpadkov težko opredelimo kot posebno naravno ali kulturno vrednoto (Kmecl, 1993).

Ljubljansko barje po tisočletjih sožitja narave in človeka izgublja bitko s civilizacijo, ki se rada imenuje za najnaprednejšo doslej. Tudi zato evropska in slovenska zakonodaja omogočata in priporočata zavarovanja takšnih dragocenih območij narave in kulturne krajine. Temeljni namen ustanovitve Krajinskega parka Ljubljansko barje je vzpostavitev modernega zavarovanega območja narave, v katerem bodo prebivalci dobili nove razvojne priložnosti, obiskovalci pa se bodo v njem dobro počutili in ga radi obiskovali.

Prizadevanja in dejavnosti za ustanovitev krajinskega parka na Ljubljanskem barju so v strokovnih krogih že dolgo znana, aprila 2007 pa je stopil v veljavo Sporazum o sodelovanju pri ustanovitvi Krajinskega parka Ljubljansko barje. Sporazum so podpisali župani sedmih občin Ljubljanskega barja (Ljubljana, Brezovica, Log-Dragomer, Vrhnika, Borovnica, Ig, Škofljica) in minister za okolje in prostor Janez Podobnik (Ljubljansko ..., 2010).

2.4.3 Mehanizmi zavarovanja Krajinskega parka Ljubljansko barje

Pravna podlaga za varstvo naravnega okolja v Sloveniji sta dva pomembnejša zakona, ki obravnavata varstvo okolja in razglasitev zavarovanih območij:

- Zakon o ohranjanju narave (ZON) (Okolje ..., 2004), ki določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave (Zakon o ohranjanju narave, 2004);
- Zakon o varovanju okolja (ZVO) (2004): določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave (Zakon o varovanju okolja, 2004).

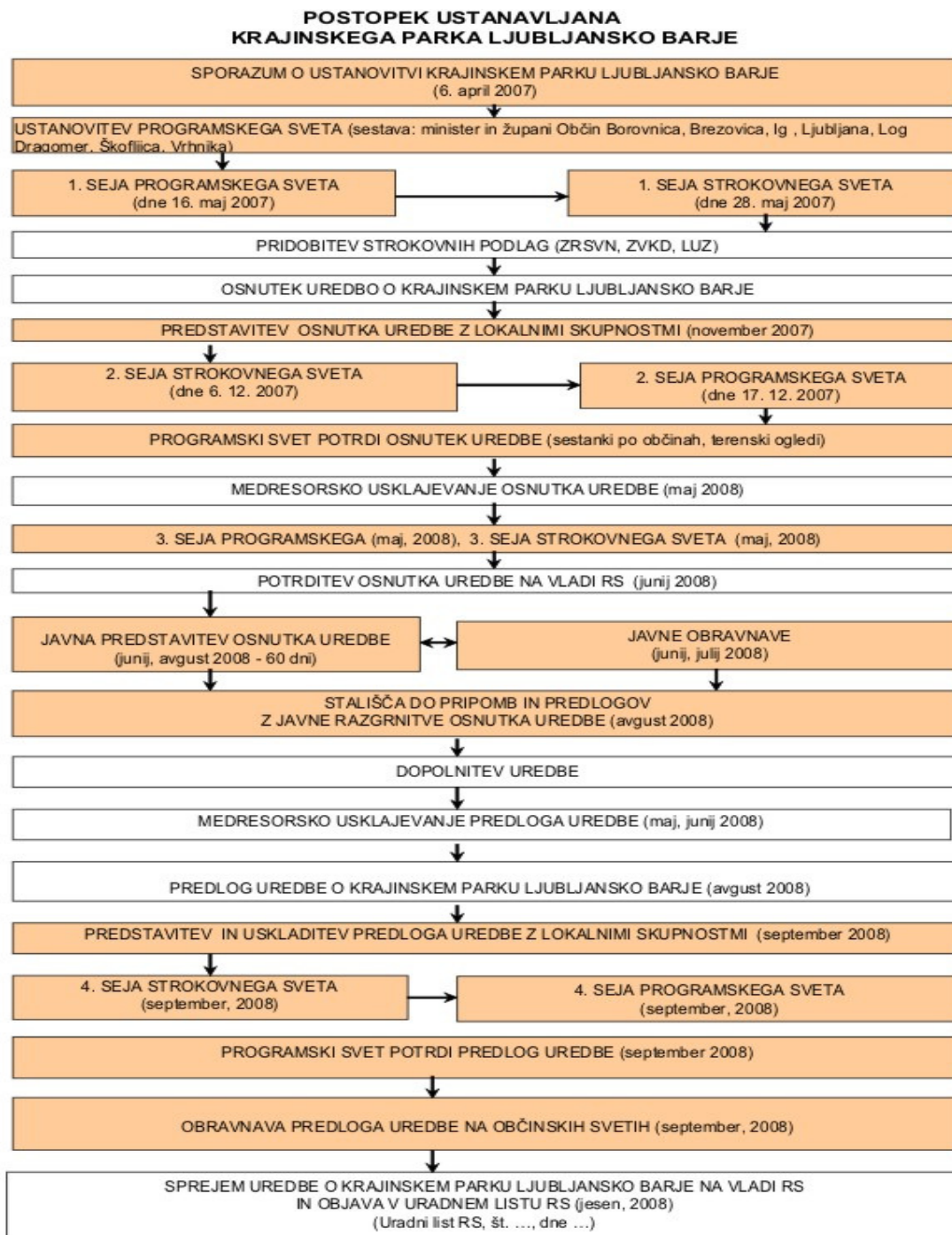
Na podlagi obeh zakonov je bilo sprejetih tudi več uredb in pravilnikov, ki se direktno nanašajo na ukrepe za varstva okolja in za zavarovanje območja (Okolje ..., 2004):

- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot
- Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju
- Uredba o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah
- Uredba o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah
- Uredba o habitatnih tipih
- Uredba o varstvu samoniklih gliv
- Uredba o ekološko pomembnih območjih
- Uredba o posebnih varstvenih območjih
- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na rdeči seznam
- Pravilnik o vodenju zbirnega registra kulturne in naravne dediščine
- Pravilnik o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot.

Vlada RS je sprejela UREDBO o Krajinskem parku Ljubljansko barje (2008) (s cilji zavarovanja). (1) S ciljem, da se zavarujejo naravne vrednote, ohrani biotska raznovrstnost in ohranja ter krepi krajinska pestrost, se območje Ljubljanskega barja določi za Krajinski park Ljubljansko barje (v nadaljnjem besedilu: krajinski park).

(2) Cilj zavarovanja krajinskega parka je tudi omogočanje kakovostnega bivanja prebivalcem krajinskega parka (v nadaljnjem besedilu: prebivalci) s spodbujanjem trajnostnega razvoja, skladnega s krajevno tradicijo območja. V to se vključujejo prizadevanja za izboljšanje življenjskih razmer prebivalcev, spodbujanje novih zaposlitev in razvojnih priložnosti, izboljšanje gospodarske javne infrastrukture, zmanjševanje obstoječega in preprečevanje dodatnega obremenjevanja okolja ter omogočanje raziskovanja, izobraževanja in sprostitev ter duhovne bogatitve človeka.

(3) V krajinskem parku se omogočajo in spodbujajo povezovanje socialnega in gospodarskega razvoja, doseganje okoljskih standardov, sonaravna raba naravnih virov, ohranjanje kulturne dediščine in kulturnih vrednot ter ohranjanje prepoznavnih značilnosti prostora skladno s cilji krajinskega parka.

Slika 9: Postopek ustanavljanja Krajinskega parka Ljubljansko barje (Krajinski ..., 2010).

2.4.4 Stališča kmetovalca do ustanovitve Krajinskega parka

”Kmetje menijo, da je osnutek uredbe napisan zelo na splošno in iz njega še ni natančno razvidno, katere omejitve bodo za kmetovalce v praksi najbolj omejujoče, da bi bili

upravičeni do določenih nadomestil. Nizozemska, ki jo ima marsikdo za zgled kmetijske produktivnosti, je v primerjavi z Barjem mrtva dežela. Ni si mogoče zamisliti dveh bolj nasprotujočih si zahtev države. Po eni strani država od kmetov zahteva tržno vedenje, po drugi pa se od kmetov pričakuje, da gospodarijo po starem načinu, ki v sedanjem času ni dovolj donosno. Res pa je tudi, da je Barje ekološko zelo občutljivo področje, na katerem ni mogoča intenzivna pridelava. Ne glede na to se je treba tudi zavedati, da se na kmetih ne dela več samo za golo preživetje, kljub vsemu veselju do dela na kmetiji (Barje, 2010).

Kmetje so zadržani do načrtov, ki jih prinaša ukrep države. Že pred leti je država zaradi Nature 2000 začela programe, ki jih je Bruselj predpisal za zaščito ptic, mokrišč itd. Kmetje pravijo, da so bila obljubljena nadomestila za kasnejšo košnjo, ki so marsikaterega kmeta prepričala, da se je vključil v te programe. Čez nekaj časa se je izkazalo, da so bili državni načrti preveč optimistični, denarja za ta program je bilo manj, zato so dobili kmetje subvencije bistveno manjše od obljubljenih. Takšni dogodki se kmetom vtisnejo v spomin, ker ni mogoče prilagoditi mehanizacije, vrste pridelkov in drugih načrtov čez noč.

Kmetje so mnjenja, "da predlagalci uredbe ne vidijo vseh razsežnosti omejitev v praksi". Čeprav je ljubitelj živali in narave, bi v prihodnje dvakrat premislil, ali bi se na podlagi negotovih obljub odločil za sprejem takšnih pogojev." (Barje, 2010).

3 MATERIAL IN METODE DELA

Podatke za analizo smo pridobili z metodo anketiranja z osebnim spraševanjem. V anketi je bilo pripravljenih sodelovati 35 gospodarjev kmetij. Na anketna vprašanja je odgovarjalo 35 gospodarjev oziroma gospodinj kmetij. Tako smo z anketo zajeli 20 kmetij iz občine Brezovica, 5 kmetij iz občine Vrhnika, 7 kmetij iz občine Ig, 1 kmetijo iz občine Borovnica in 3 kmetije iz občine Log – Dragomer. Anketiranje je potekalo januarja, februarja in marca 2010, ko kmetje niso imeli zunanjih opravil na kmetijah.

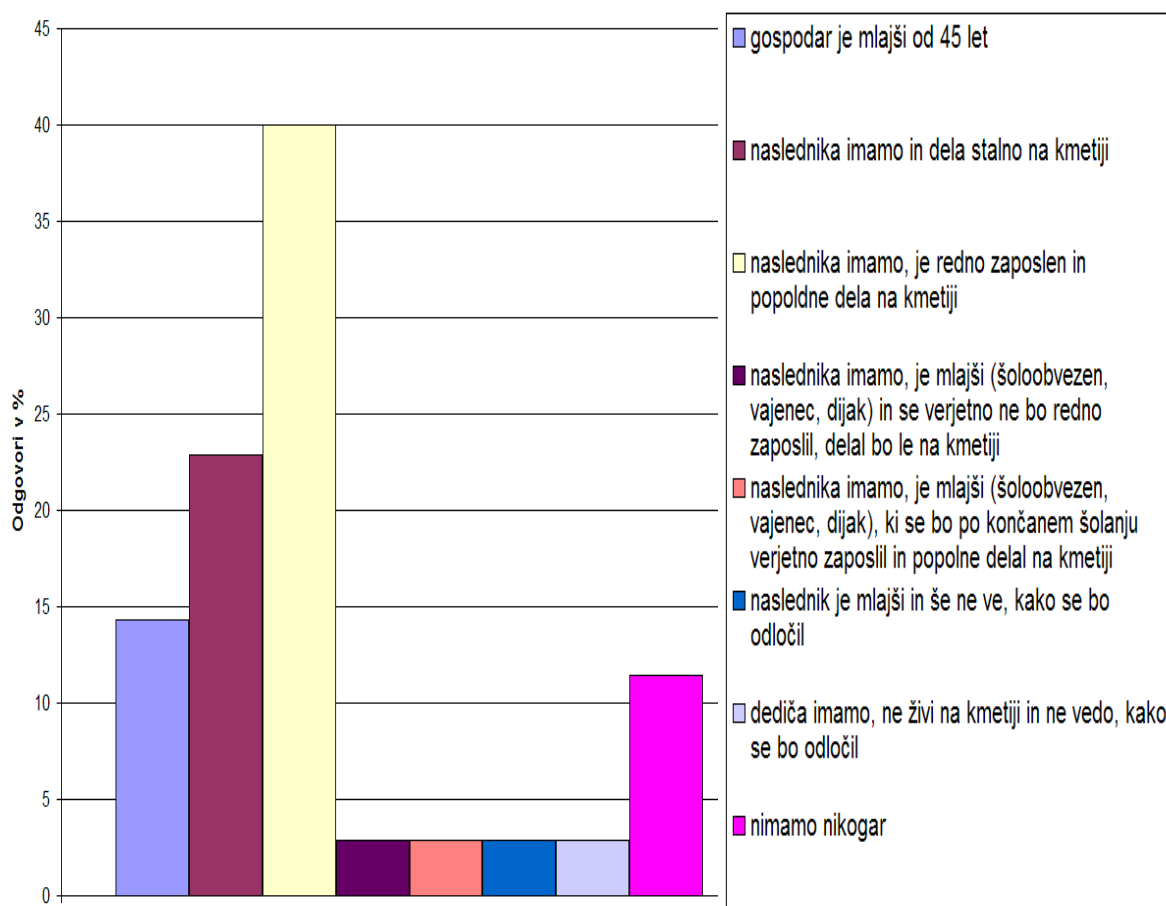
Pri anketiranju smo uporabili vprašalnik, ki je vseboval 31 vprašanj, razdeljenih na dva problemska sklopa, in sicer na prvi sklop, ki se nanaša na značilnost družinskih članov, značilnosti kmetijskega gospodarstva, oceno razmer za kmetovanje, obseg in tip proizvodnje, opremljenost kmetij in razloge za slabšanje kmetovanja, pogled na pridelovanje ekološke hrane in struktura dohodka na kmetijah (23 vprašanj) ter na drugi sklop, ki se nanaša na poznavanje problematike Krajinskega parka Barje in Nature 2000 (8 vprašanj).

Podatke, ki smo jih pridobili z anketiranjem, smo obdelali z metodami opisne statistike in jih predstavili v preglednicah in slikah.

4 REZULTATI

4.1 ZNAČILNOST DRUŽINSKIH ČLANOV NA KMETIJI

Pri vprašanju, ali ima kmetija naslednika, smo ugotovili, da kar štiri kmetije nimajo nikogar. Ob tem, da trije še ne vedo, kaj bodo storili, pa si bo eden skušal zagotoviti naslednika. Druge kmetije imajo naslednika in v 14 primerih je bil odgovor, da naslednika imajo, ki je redno zaposlen in popoldne dela na kmetiji. Odgovori so prikazani na sliki 10.

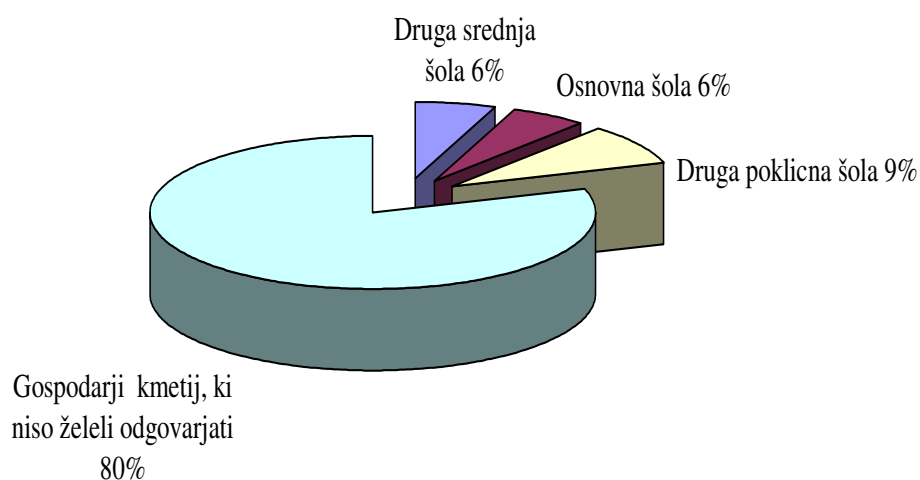
Slika 10: Anketirane kmetije po zagotovljenem nasledstvu na kmetiji, Ljubljansko barje, 2010.

Pri anketiranju smo spraševali tudi o starosti gospodarjev, in kar 20 jih gospodarjev kmetij ni hotelo odgovoriti na to vprašanje, tako da so v spodnji preglednici prikazane starosti samo za 15 gospodarjev kmetij. Iz preglednice je razvidno, da je en kmet star med 28 in 44 let, 8 gospodarjev kmetij je odgovorilo, da so stari med 45 in 64 let in 6 gospodarjev kmetij je starih 65 let in več. Povprečna starost teh 15 gospodarjev je 59 let. Najmlajši gospodar kmetije je star 28 let, najstarejši pa 80 let.

Preglednica 7: Anketirane kmetije po starosti gospodarjev, Ljubljansko barje, 2010.

Povprečna starost v letih	Število	Sestava v %
25–44	1	2,86
45–64	8	22,86
65 in več	6	17,14
Brez odgovora	20	57,14
Skupaj	35	100,00

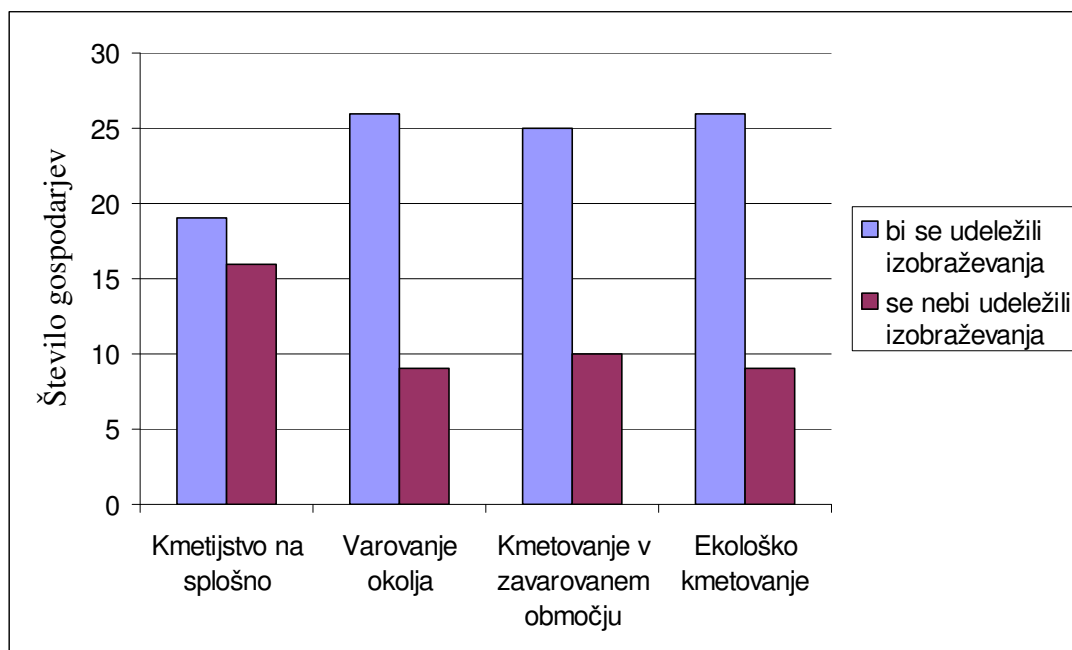
Pri stopnji izobrazbe je razvidno (slika 11), da gospodarji kmetij niso želeli odgovarjati na to vprašanje. Iz pridobljenih odgovorov je razvidno, da ima 9 % gospodarjev kmetij narejeno drugo poklicno šolo, 6 % dokončano osnovno šolo in pa druge srednje šole.

Slika 11: Anketirane kmetije po dokončani stopnji izobrazbe gospodarjev, Ljubljansko barje, 2010.

Pripravljenost anketiranih, da bi se izobraževali

Zanimalo nas je tudi, ali bi se kmetje udeležili izobraževanj, če bi se le-ta organizirala. Dobili smo zanimive odgovore, ki so podani v spodnji sliki. 19 anketiranih bi se izobraževanj udeležilo, 16 pa se ne bi udeležilo izobraževanja o kmetijstvu. Izobraževanj o varovanju okolja bi se udeležilo 26 anketiranih. 25 anketiranih bi se udeležilo izobraževanja o kmetovanju v zavarovanem območju, 26 anketiranih bi se udeležilo izobraževanja o kmetovanju na barju. Za izobraževanje o ekološkem kmetijstvu se ne bi odločilo 19 anketiranih, 16 pa bi se jih takega izobraževanja udeležilo.

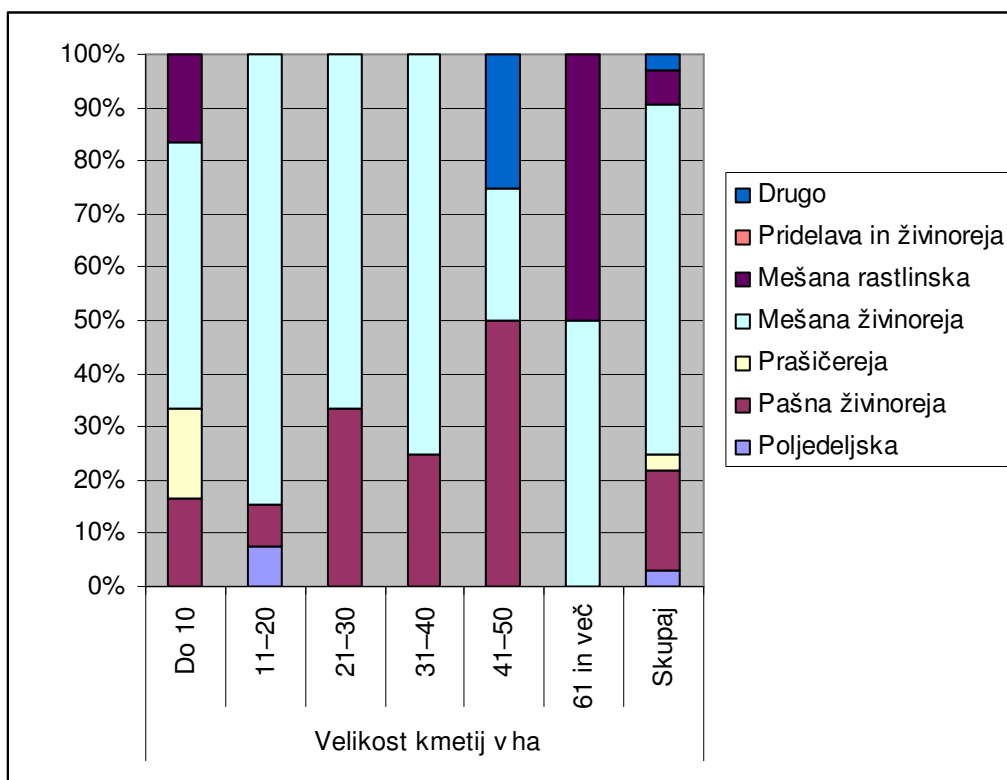
Slika

12: Anketirani po pripravljenosti, da bi se izobraževali, Ljubljansko barje, 2010.

4.2 OBSEG IN TIP PROIZVODNJE

Preglednica 8: Anketirane kmetije po proizvodnem tipu in velikosti, Ljubljansko barje, 2010 Tip kmetije in velikost anketiranih kmetij, 2010.

Tip proizvodnje	Velikost kmetij v ha						Skupaj
	Do 10	11–20	21–30	31–40	41–50	61 in več	
Poljedeljska	-	1	-	-	-	-	1
Pašna živinoreja	1	1	1	1	2	-	6
Prašičereja	1	-	-	-	-	-	1
Mešana živinoreja	3	11	2	3	1	1	21
Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	1	-	-	-	-	1	2
Drugo	-	-	-	-	1	-	1
Brez odgovora	...	...	...	...	...	...	3
Vse	6	13	3	4	4	2	35

Slika 13: Sestava anketiranih kmetij po proizvodnem tipu in velikosti, Ljubljansko barje, 2010.

Iz slike 13 je razvidno, da se s poljedeljsko dejavnostjo ukvarja samo ena kmetija, ki po velikosti spada v razred od 10 do 20 ha. Prav tako se s prašičerejo ukvarja samo ena kmetija v razredu velikosti do 10 ha. Z mešano kmetijsko proizvodnjo se ukvarja večina anketiranih kmetij, in sicer kar 21 kmetij, ki so v povprečju velike od 10 do 20 ha. Na anketiranih kmetijah se uveljavlja pašna živinoreja, in sicer se s tem ukvarja 6 kmetij. Dva gospodarja kmetije sta odgovorila, da se ukvarjata z mešano rastlinsko pridelavo in živinorejo. Eden izmed njih ima več kot 60 ha veliko kmetijo. Kar 3 gospodarji niso odgovorili na to vprašanje.

Preglednica 9: Anketirane kmetije po rabi kmetijskih zemljišč, Ljubljansko barje, 2010.

	Kmetijska zemljišča						Skupaj	
	v lasti		vzeta v najem		oddana v najem			
	število kmetij	Ø ha na kmetijo	število kmetij	Ø ha na kmetijo	število kmetij	Ø ha na kmetijo	število kmetij	Ø ha na kmetijo
Njive in vrtovi	32	7,37	10	2,99	-	-	32	8,31
Sadovnjaki	3	0,43	-	-	-	-	3	0,43
Vinogradi	-	-	-	-	-	-	-	-
Večkosni travniki	32	7,63	10	4,24	-	-	32	8,95
Intezivni pašniki	4	3,40	1	3	-	-	4	4,15
Pašniki	6	4,02	1	2	-	-	6	4,35
Vsa kmetijska zemljišča	33	15,75	12	6,44	-	-	33	18,10
Gozd	31	10,88	-	-	-	-	31	10,88
Vsa zemljišča	32	25,18	12	6,44	-	-	32	27,59

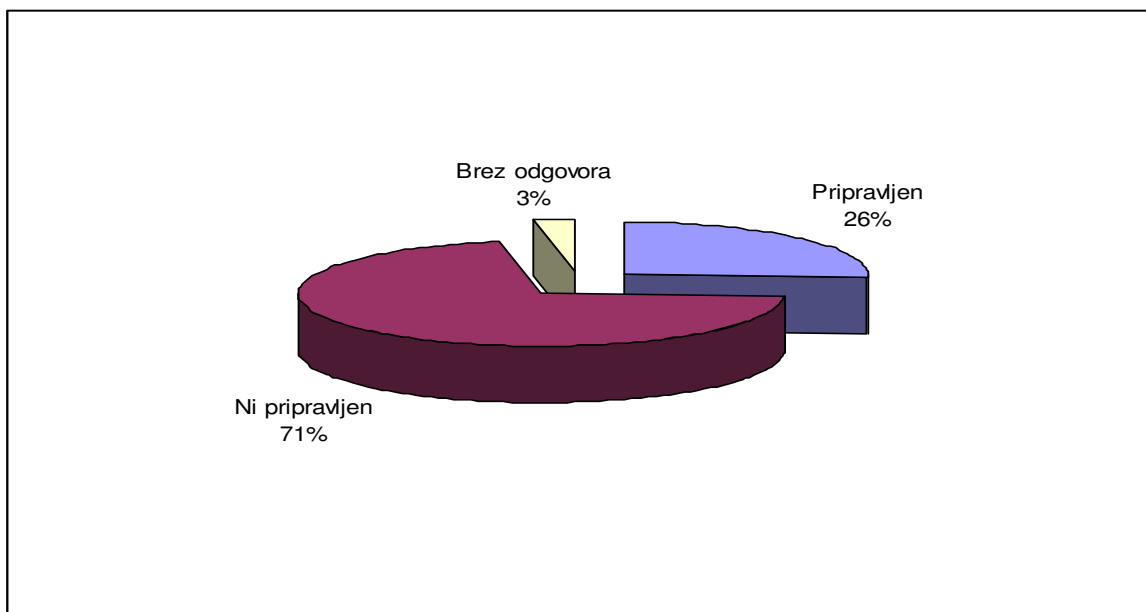
Preglednica 10: Anketirane kmetije po ocenjenem številu govedi v letu 2009 in povprečno število govedi v obdobju 2003-2008, Ljubljansko barje, 2010.

	2009			Ocena v obdobju 2003-2008			Indeks 2009/2004
Ocenjeno število govedi	Število kmetij	Število živali	Ø živali na kmetijo	Število kmetij	Število živali	Ø živali na kmetijo	Indeks 2009/2003- 2008
do 10	12	119	10	8	50	6	60
11-20	8	85	11	11	139	13	118
21-30	1	180	36	2	56	28	78
31-40	5	28	28	3	103	34	121
41-50	1	50	50	2	96	43	86
51 in več	1	52	52	1	52	52	100
Brez odgovora	7	...		8	...	...	...
Skupaj	35	514	15	35	538	15	100

Pri reji domačih živali nas je zanimalo, ali je število živali na anketiranih kmetijah v lanskem letu enako, kot je bilo v povprečju zadnjih pet let. Ugotovili smo, da je povprečno število živali na anketirano kmetijo za vse anketirane kmetije ostalo nespremenjeno, kar velja tudi za kmetije, ki redijo 51 in več živali. Na kmetijah, kjer redijo do 10 glav, in na kmetijah, kjer redijo od 41-50 glav živine, se je število živali zmanjšalo za 40 % oziroma za 14 %. Na kmetijah, ki redijo od 11-20 glav, se je število živali povečalo za 18 %. Na kmetijah, kjer redijo 21-30 glav oziroma od 31-40 glav, se je povprečno število glav na kmetijo zmanjšalo za 22 % oziroma povečalo za 21 %. Kmetje, ki opuščajo oziroma zmanjšujejo število živali, so to obrazložili z dejstvom, da zanje ne dobijo plačala oziroma s pomanjkanjem obratnega kapitala. Rekli so tudi, da se jim ne splača, saj vložijo preveč dela v pripravo krme ter imajo preveč stroškov s kmetovanjem.

Možnosti za prehod na ekološko kmetovanje

Pri vprašanju, ali bi se preusmerili v pridelovanje ekološke hrane, pa so bili odgovori naslednji: 25 jih je odgovorilo, da se z ekološko pridelavo hrane ne bodo ukvarjali, 9 da bi se ukvarjali, 1 gospodar pa ni želel odgovoriti oziroma je v pogovoru namignil, da mogoče kdaj v prihodnosti.

Slika 14: Sestava anketiranih kmetij po pripravljenosti za prehod na ekološko kmetovanje, Ljubljansko barje, 2010.

4.3 OPREMLJENOST KMETIJ

Preglednica 11: Anketirane kmetije po ustreznosti velikosti in ureditvi hleva, Ljubljansko barje, 2010.

	Hlev je dovolj velik	Hlev je premajhen	Hlev gradijo oziroma obnavljajo	Skupaj
Stara ureditev hleva z jaslami ob steni in ročnim spravilom gnoja	13	2	1	15
Stojišča z navezo, krmilni hodnik in ročno spravilo gnoja	8	-	-	8
Stojišča z navezo, krmilni hodnik, pehalo za gnoj ali rešetke	4	1	-	5
Prosta reje z ležalnimi boksi, pehalo za gnoj ali rešetke	-	-	-	-
Prosta reja v boksih na rešetkah	3	-	1	4
Prosta reja v skupinskih boksih na globokem nastilju	2	-	-	2
Vse	30	-	-	34
Brez odgovora	1	...	...	1

Na vprašanje, ali je njihov hlev dovolj velik, je 29 gospodarjev kmetij odgovorilo pritrdilno. Od teh jih je 13 povedalo, da imajo dovolj velik hlev in staro ureditev hleva z jaslami ob steni in ročnim spravilom gnoja. Dva gospodarja imata staro ureditev hleva, pri čemer jim je hlev premajhen, nadalje ima 8 gospodarjev dovolj velik hlev s stojišči, krmilnim hodnikom in ročnim spravilom gnoja. En gospodar je povedal, da hlev gradijo oziroma obnavljajo.

Kmetijska mehanizacija

5 kmetij ima povprečno po 1 traktor z močjo do 25 KM in 15 kmetij ima povprečno po 1 traktor z močjo od 26 do 35 KM. Traktorje z močjo od 36 do 45 KM ima 17 kmetij. Največ traktorjev pa je z močjo od 46 do 65 KM, in sicer 26 traktorjev. V povprečju imajo kmetije skupaj 2,29, kar je razvidno iz preglednice 12.

Preglednica 12: Anketirane kmetije po številu traktorjev in njihovi moči, Ljubljansko barje, 2010.

Moči traktorja	Število kmetij	Število traktorjev	Povprečno število traktorjev na kmetijo
Do 25 KM	5	5	1,00
26 do 35 KM	15	15	1,00
36 do 45 KM	17	20	1,18
46 do 65 KM	26	26	1,00
Nad 65 KM	13	14	1,08
Skupaj	35	80	2,29

Preglednica 13: Anketirane kmetije po vrsti, številu in lastništvu kmetijskih strojev, Ljubljansko barje, 2010.

	Kmetijski stroji v lasti		Kmetijski stroji v solastništvu	
	število kmetij	število strojev	število kmetij	število strojev
Kosilnica	34	34	-	-
Obračalnik	34	34	-	-
Samonakladalka	34	34	-	-
Trosilnik gnoja	32	32	-	-
Nakladalo za gnoj	25	25	-	-
Cisterna za gnojevko	26	26	5	5
Mešalo za gnojevko	1	1	-	-
Škropilnica	27	27	2	2
Trosilnik za gnojilo	22	22	2	2
Plug	32	32	-	-
Brane	33	33	1	1
Krožne brane	12	12	1	1
Predsetvenik	13	13	-	-
Mulčar	3	3	-	-
Traktorska prikolica	30	30	-	-
Balirka za seno	6	6	-	-
Motokultivator	5	5	-	-
Sadilec za koruzo	24	24	1	1
Silokombajn	14	14	1	1
Ličkalnik koruze	9	9	-	-
Kombajn za koruzo	4	4	-	-
Sadilec krompirja	14	14	2	2
Izkopalnik krompirja	18	18	1	1
Kombajn za krompir	0	0	1	1
Sejalnica za žito	6	6	-	-
Kombajn za žito	2	2	-	-
Dosuševalna za seno	3	3	-	-
Molzni stroj	19	19	-	-
Molzišče	0	0	-	-
Hladilnik za mleko	3	3	-	-
Gozdarski vitel	19	19	-	-
Drugo	2		-	-
Brez odgovora	1	...	1	...

Iz preglednice 13 je razvidno, da nam je odgovorilo 34 kmetij, 1 kmet ni želel povedati, koliko strojev ima in katere stroje. Od 31 kmetij, ki imajo gozd, ima 19 kmetij gozdarski vitel. Razvidno je tudi, da ima kar 5 kmetij v solastništvu cisterno za gnojevko. V solastništvu sta škropilnica in trosilnik ter sadilec za krompir in trosilnik za gnoj pri 2 kmetijah. Po 1 stroj v solastništvu pa so kombajn za krompir, izkopalnik krompirja, brane in krožne brane.

4.4 VIRI DOHODKA NA KMETIJAH

Preglednica 14: Anketirane kmetije po virih dohodka, Ljubljansko barje, 2010.

Struktura	Število kmetij	Sestava v %
Več kot 75 % dohodka je iz kmetijstva	4	11,43
Več kot 75 % dohodka je iz kmetijstva in gozdarstva	2	5,71
Več kot 75 % dohodka je iz kmetijstva in gozdarstva ter dopolnilne dejavnosti	0	0,00
Približno 50 % dohodka je iz kmetijstva	13	37,14
50–75 % je iz kmetijstva in gozdarstva	2	5,71
50–75 % je iz kmetijstva in gozdarstva ter dopolnilnih dejavnosti	2	5,71
50–75 % dohodka je iz zaposlitve zunaj kmetije	2	5,71
Več kot 75 % dohodka je iz zaposlitve zunaj kmetije	6	17,14
Brez odgovora	4	11,43
Skupaj	35	100,00

13 kmetij ustvari 50 % dohodka iz kmetijstva, 6 kmetij ustvari več kot 75 % dohodka iz zaposlitve zunaj kmetije. Samo 4 kmetije imajo več kot 75 % dohodka iz kmetijstva.

Preglednica 15: Anketirane kmetije po načinih prodaje, Ljubljansko barje, 2010.

Način prodaje	Število kmetij	Povprečna struktura prodaje na kmetiji v % (vsa prodaja =100)
Prodaja na domu	13	37,6
Prodaja prek kmetijske zadruge	9	39,5
Prodaja prek drugih odkupovalcev	9	43,64

Največ kmetij prodaja svoje pridelke na domu, in sicer 13 kmetij. Po 9 kmetij pa prodaja prek kmetijske zadruge oziroma prek drugih odkupovalcev.

Preglednica 16: Anketirane kmetije po vrstah dopolnilne dejavnosti, Ljubljansko barje, 2010.

Dopolnilna dejavnost	Število kmetij	Struktura v % (vse kmetije=100)
Domača obrt	2	5,71
Predelava lesa	3	8,57
Brez dopolnilne dejavnosti	30	85,71

Od anketiranih kmetij se jih kar 86 % kmetij ukvarja samo z glavno kmetijsko dejavnostjo in nima dopolnilne dejavnosti; 5 kmetij se ukvarja z dopolnilno dejavnostjo, od tega 3 kmetije s predelavo lesa in 2 kmetiji z domačo obrtjo.

4.5 INVESTICIJSKE NAMERE NA KMETIJAH

Preglednica 17: Anketirane kmetije po investicijski nameri na kmetiji, Ljubljansko barje, 2010.

Namen naložbe	Število kmetij	Delež (vse kmetije = 100)
Adaptacija, gradnja hiše	20	57,14
Oprema stanovanja	10	28,57
Nakup osebne avtomobila	7	20,00
Ureditev kmetije	24	68,57
Dopolnilne dejavnosti	-	-
Šolanje otrok	6	17,14
Drugo	-	-

V adaptacijo, gradnjo hiše bi investiralo 20 kmetov, v opremo stanovanja 10 kmetov, v nakup osebne avtomobila 7 kmetov, v ureditev kmetije 24 kmetov, v šolanje otrok 6 kmetov. Iz navedenih odgovorov je razvidno, da želijo kmetje vlagati denar v ureditev kmetije in adaptacijo oz. gradnjo hiše. Ovira pa jih slab dohodek iz kmetijstva, premalo obratnega kapitala in nizke prodajne cene kmetijskih pridelkov in izdelkov.

4.6 OVIRE PRI USPEŠNOSTI KMETOVANJA

Glavni razlogi, ki kmete ovirajo pri uspešnem kmetovanju, so premajhna posest, pomanjkanje delovnih moči, zastareli gospodarski objekti, nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala, neugodni bančni krediti in drugo. Najpomembnejša razloga, ki sta se največkrat pojavljala med odgovori, sta nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala in pa pomanjkanje obratnega kapitala.

Preglednica 18: Anketirane kmetije po ovirah pri uspešnem kmetovanju, Ljubljansko barje 2010.

Ovira	Število kmetij	Delež v % (vse kmetije=100)
Premajhna posest	7	20,59
Pomanjkanje delovnih moči	17	50,00
Pomanjkljiva strojna oprema	3	8,82
Zastareli gospodarski objekti	5	14,71
Nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala	25	73,53
Pomanjkanje obratnega denarja	20	58,82
Neugodni bančni kredit	9	26,47
Drugo	2	5,88
Brez odgovora	1	2,94

Kar 25 kmetov ima problem zaradi nesorazmerja med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala, 20 kmetov pa pesti pomanjkanje obratnega denarja. Polovici kmetom je ovira tudi pomanjkanje delovnih moči. Poleg tega pa so kmetje povedali, da jih pri uspešnem kmetovanju ovirata še Krajinski park in Natura 2000, divjad, razdrobljena zemljišča, slaba zakonodaja, stroški itd. Težav pa ne dela pomanjkljiva strojna oprema in zastareli gospodarski objekti.

Preglednica 19: Anketirane kmetije po deležu dela, ki ga opravljajo s stroji, in po dejavnostih, %, Ljubljansko barje, 2010.

	Delo v hlevu	Pridelava krme	Pridelava poljščin	Pridelava vrtnin	Pridelava grozdja	Pridelava sadja	Delo v gozdu
Nič ali skoraj nič	54,29	0,00	2,86	14,29	2,86	11,43	8,57
Približno četrtno	28,57	0,00	2,86	8,57	0,00	0,00	5,71
Približno polovico	2,86	2,86	2,86	5,71	0,00	0,00	25,71
Približno tri četrtine	0,00	8,57	14,29	5,71	0,00	0,00	14,29
Skoraj vse	8,57	85,71	68,57	5,71	2,86	5,71	25,71
Ni tega dela	5,71	2,86	8,57	60,00	94,29	82,86	20,00

Anketirane kmetije večino del opravijo s stroji. Iz zgornje preglednice je razvidno, da je pri kmetih, ki se ukvarjajo z živinorejo, delo v hlevu pretežno ročno, in sicer na 19 kmetijah. Največ naredijo s stroji pri pridelavi krme in poljščin.

4.7 POZNAVANJE PROBLEMATIKE KRAJINSKEGA PARKA LJUBLJANSKO BARJE

Na vprašanje, ali kmetije vedo, da je Ljubljansko barje definirano kot krajinski park, je 32 kmetov odgovorilo, da to vedo, 3 kmetje pa tega niso vedeli.

Preglednica 20: Anketirane kmetije po poznavanju območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010.

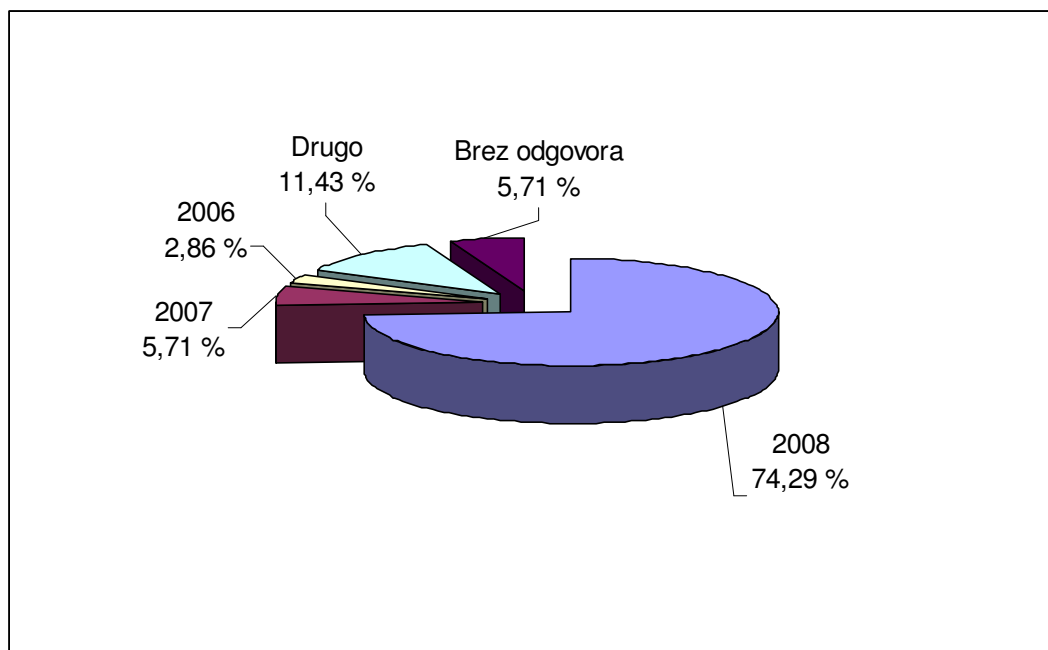
	Število kmetija	Sestava v %
Med Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico	23	65,71
Med Brezovico, Vrhniko, Igom	8	22,86
Med Škofljico, Brezovico	1	2,86
Drugo, ne ve	3	8,57
Vse	35	100,00

Zanimalo nas je tudi, ali kmetije vedo, kje se razprostira Krajinski park Ljubljansko barje. Dobili smo naslednje odgovore: 23 kmetov je odgovorilo, da se razprostira med Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico, 8 kmetov je odgovorilo, da se krajinski park razprostira med Brezovico, Vrhniko in Igom. 1 kmet je odgovoril, da se razprostira od Škofljice do Brezovice; trije pa niso vedeli, kje se razprostira Krajinski park Ljubljansko barje.

Na vprašanje, kaj vedo o Krajinskem parku, jih 5 ni odgovorilo, 9 anketiranih je napisalo, da ne vedo nič o Krajinskem parku, 21 pa je podalo različne odgovore. Največ anketiranih je menilo, da je krajinski park namenjen varovanju naravnih vrednot, ohranjanju biotske raznovrstnosti, bolj zavestnemu upoštevanju škodljivih vplivov okolja, zmanjšanju škropljenja s strupi, bolj ekološkemu kmetovanju, varovanju majnice pri košnji, temu »da bodo gospodje jagali in ptice gojili«, ohranjanje barja, preprečevanju prevelike pozidave itd.

Na vprašanje, ali vedo, katerega leta je bil ustanovljen Krajinski park Ljubljansko barje, je 26 anketiranih odgovorilo, da je bil ustanovljen leta 2008, 2 kmeta sta menila, da je bil ustanovljen leta 2007 in 1 kmet je menil, da je bil Krajinski park ustanovljen leta 2006, 2

kmeta pa sploh nista odgovorila na to vprašanje, 4 anketirani pa so izbrali odgovor »drugo«.

Slika 15: Anketirane kmetije po oceni letnice ustanovitve Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010.

V spodnji preglednici smo primerjali tip proizvodnje in informiranosti o Krajinskem parku. Največ anketiranih ima mešano živinorejo in vedo, da je Ljubljansko barje krajinski park. Samo 3 kmetje ne vedo, da je Ljubljansko barje krajinski parku od tega se 1 kmet ukvarja z pašno živinorejo, 2 pa z mešano živinorejo.

Preglednica 21: Anketirane kmetije po tipu proizvodnje in vedenju, da je Ljubljansko barje definirano kot krajinski park, Ljubljansko barje, 2010.

Tip proizvodnje	Ve	Ne ve	Skupaj
Poljedeljska	1	-	1
Pašna živinoreja	5	1	6
Prašičereja	2	-	2
Mešana živinoreja	20	2	22
Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	3	-	3
Drugo	1	-	1
Skupna vsota	32	3	35

Naslednja analiza primerja tip kmetije in vedenje, kje se razprostira Krajinski park. Kar 23 kmetov je povedalo, da se razprostira med Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico, 8 kmetov je navedlo, da se razprostira med Brezovico, Vrhniko in Igom, 1 kmet je menil, da se razprostira med Škofljico in Brezovico, 3 kmetje pa so odgovorili drugo, in sicer, da ne vedo, kje se razprostira, ali pa sploh niso vedeli, da je Ljubljansko barje v krajinskem parku.

Preglednica 22: Anketirane kmetije po tipu proizvodnje in po poznavanju območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010.

Tip proizvodnje	Območja krajinskega parka med				Skupaj
	Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico	Brezovico, Vrhniko, Igom	Škofljico, Brezovico	Drugo	
Poljedelska	-	-	1	-	1
Pašna živinoreja	3	2	-	1	6
Prašičereja	2	-	-	-	2
Mešana živinoreja	14	6	-	2	22
Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	3	-	-	-	3
Drugo	1	-	-	-	1
Skupaj	23	8	1	3	35

Zanimala nas je tudi primerjava velikosti kmetije in informiranost kmetov o krajinskem parku. V tem primeru je kar 29 kmetov vedelo, da je Ljubljansko barje v Krajinskem parku. Največ jih je bilo z velikostjo kmetije od 10 do 20 ha, trije kmetje pa niso vedeli, da je Barje v krajinskem parku. Velikost ni nič vplivala na informiranje o Krajinskem parku.

Preglednica 23: Anketirane kmetije po velikosti kmetije in vedenju, da je Ljubljansko barje definirano kot krajinski park, Ljubljansko barje, 2010.

Velikost kmetij (ha)	Ve	Ne ve	Skupaj
0–10	6	-	6
11–20	11	2	13
21–30	3	-	3
31–40	4	-	4
41–50	3	1	4
61 in več	2	-	2
Skupaj	29	3	32

V spodnji preglednici je predstavljena primerjava med velikostjo in poznavanjem lokacije Krajinskega parka. Gospodarji večjih kmetij so razmeroma bolje poznali območje krajinskega parka kot gospodarji manjših. V tem primeru velikost ni vplivala na odgovore. 21 kmetov je pravilno odgovorilo, kje se Krajinski park razprostira, 11 kmetov je ugibalo.

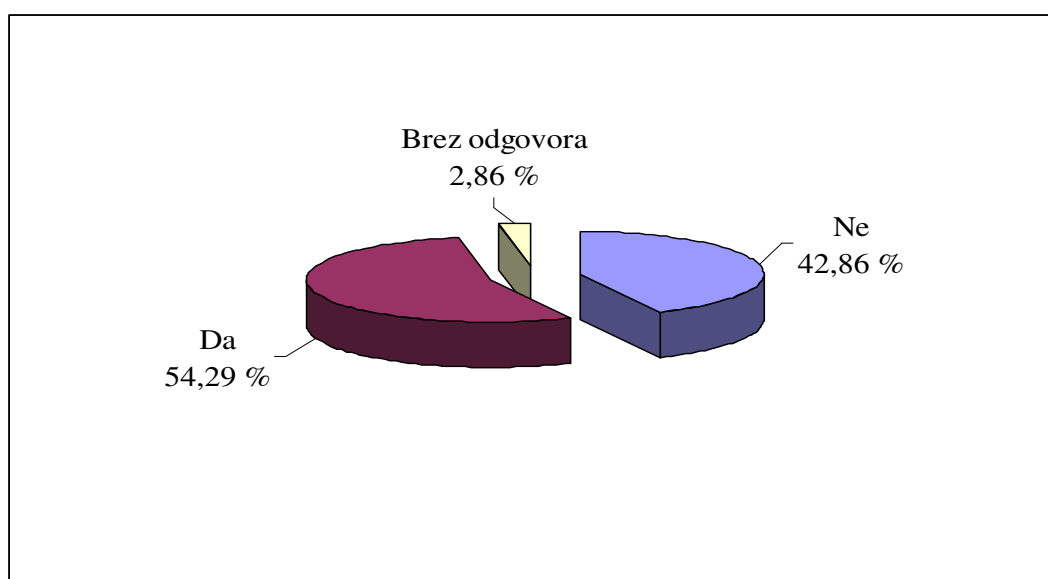
Preglednica 24: Anketirane kmetije po velikosti in po poznavanju območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, Ljubljansko barje, 2010.

Velikost kmetije (ha)	Območje Krajinskega parka med				Skupaj
	Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico	Brezovico, Vrhniko, Igom	Škofljica, Brezovico	Drugo	
0–10	6	-	-	-	6
11–20	4	6	1	2	13
21–30	3	-	-	-	3
31–40	3	1	-	-	4
41–50	3	-	-	1	4
61 in več	2	-	-	-	2
Skupaj	21	7	1	3	32
Brez odgovora	...	...	...	...	3

4.8 POZNAVANJE PROBLEMATIKE NATURA 2000

Na vprašanje, kaj vedo o Naturi 2000, so bili kmetje zelo skopi z odgovori. Tisti, ki so odgovorili, pa so menili, da za njih ne prinaša nič dobrega. Nekateri so poleg tega navedli, da je treba ohraniti habitate, čim boljše varovati okolje, da se ne onesnažuje, da je evropsko omrežje, ki ima namen ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Tudi glede glavnega cilja Nature 2000 so bili kmetje skopi z odgovori. Kmetje so za glavne cilje Nature 2000 poudarili naslednje: ne okrniti narave; ohranitev habitata; ohraniti živalske in rastlinske vrste, ki izumirajo; ohraniti tako živalske kot rastlinske avtohtone vrste.

Slika 16: Anketirane kmetije po tem, ali so bile informirane Naturi 2000, Ljubljansko barje, 2010.

Zanimalo nas je, ali so bile kmetije informirane o Naturi 2000. Na osnovi ankete ugotavljamo, da jih je bilo 19 informiranih o Naturi 2000, kar 15 pa ne. Tisti, ki so bili informirani, so te informacije pridobili iz časopisov in seminarjev, štirje kmetje so za Naturo 2000 izvedeli iz medijev, en kmet je izvedel iz pogovora s svetovalcem, en kmet pa od hčerke, ki hodi na fakulteto.

Spodnja preglednica prikazuje primerjavo tipa kmetije in informiranosti o Naturi 2000. 19 kmetov ve za Naturo 2000, od teh se jih 12 ukvarja z mešano živinorejo, 3 s pašno živinorejo, 2 z mešano rastlinsko pridelavo in živinorejo. Kar 15 kmetij ni bilo informiranih o Naturi 2000.

Preglednica 25: Anketirane kmetije po tipu proizvodnje in temu, ali so bili informirani o Naturi 2000, Ljubljansko barje, 2010.

Tip proizvodnje	Niso bili informirani	Bili so informirani	Skupaj
Poljedeljska	-	1	1
Pašna živinoreja	3	3	6
Prašičereja	1	1	2
Mešana živinoreja	10	12	22
Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	-	2	2
Drugo	1	-	1
Skupaj	15	19	35
Brez odgovora	...	...	1

Mnenja so bila različna, saj je 15 kmetov odgovorilo, da niso informirani, in 16, da so informirani o Naturi 2000. Pri tem med obema skupinama ni opaziti razlik glede na velikost njihovih kmetij.

Preglednica 26: Anketirane kmetije po velikosti in temu, ali so bili informirani o Naturi 2000, Ljubljansko barje, 2010.

Velikost kmetije (ha)	Niso bili informirani	Bili so informirani	Skupaj
0–10	3	2	5
11–20	7	6	13
21–30	1	2	3
31–40	1	3	4
41–50	2	2	4
61 in več	1	1	2
Skupaj	15	16	31
Brez odgovora	...	...	4

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Pri anketiranju smo se soočili s problemom nesodelovanja, kar je prvi znak, da okolje ne sprejema opazovanega pojava ali pa gre za splošno nezadovoljstvo. Na kmetijah so nas enostavno odslovili ali pa so bili nezainteresirani za odgovarjanje. En kmet nam je povedal, da ne bo odgovarjal, ker je nezadovoljen s položajem kmetijstva v Sloveniji in da ga take stvari ne zanimajo več.

Kot smo izvedeli, so ena največjih težav za kmete na Ljubljanskem barju spomladanske poplave. Ta dejavnik – voda – je dobrodošla. Če pa so poplave predolgo, je to velik problem. Kmetije na Barju so majhne, mladi se ne odločajo za kmetovanje, ker je v bližini glavno mesto, ki jim ponuja dobre službe in dohodek.

Starejši ljudje, ki so v pokoju, se počasi odločajo za opuščanje kmetij. Vsi kmetje so poudarili, da je največji problem majhen dohodek. Vsi so potarnali, da kar prodajo, je slabo plačano.

Anketirane kmetije se ukvarjajo predvsem z mešano živinorejo, sledi ji pašna živinoreja. V povprečju gospodarijo anketirane kmetije na 18 ha kmetijskih zemljišč oziroma na 28 ha, če upoštevamo še gozd. Največ anketiranih kmetij je v velikostnem razredu od 10 do 20 ha.

Glede na ureditev hlevov prevladuje stara ureditev, in sicer z jaslami ob steni in ročnim spravilom gnoja. Ugotovili smo, da reja govedi na anketiranih kmetijah stagnira ali celo nazaduje. Le redke kmetije povečujejo število glav. Razlogi temu so, da odkupovalci ne plačajo, če že plačajo, so cene zelo nizke. Ugotovili smo, da so kmetije dobro opremljeni s stroji.

Zanimalo nas je tudi, kaj kmete ovira pri uspešnem kmetovanju. Navedli so dva glavna razloga: nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala ter pomanjkanje obratnega kapitala. Na Ljubljanskem barju je poleg vsega problem tudi kolobar, saj kmetje največ sejejo pšenico, koruzo in krompir. Od naštetih prevladuje koruza. Precejšnje nezadovoljstvo je tudi veliko število divjih živali, ki jim uničujejo posevke.

V vsakem pogledu je problem denar, zato se tudi kmetije ne odločajo za pridelovanje ekološke hrane. Zanimalo nas je tudi, v kaj imajo namen investirati denar v prihodnjih letih. Največ anketiranih kmetov je odgovorilo, da bodo urejali kmetijo, nekateri bodo adaptirali oziroma gradili hiše.

Iz ankete smo ugotovili, da največ anketiranih kmetij 50 % dohodka dobi iz zaposlitve ali pokojnine, 50 % pa iz kmetijstva. Z dopolnilnimi dejavnostmi se večina anketiranih kmetij ne ukvarja, razen 5 kmetij, katerim dopolnilna dejavnost daje dodaten vir zaslužka.

Zanimala nas je tudi informiranost kmetov o Krajinskem parku in Naturi 2000. Ugotovili smo, da kmetje ne vedo, kje točno se razprostira Krajinski park, saj je kar 12 kmetov ugibalo. Tudi o samem Krajinskem parku so bili kmetje skopi z odgovori.

Zanimive odgovore smo dobili tudi pri vprašanju, ali bi se udeležili izobraževanj. Vsi so bili navdušeni. Največ bi se jih udeležilo izobraževanja o kmetijstvu, glede izobraževanja za potrebe ekološkega kmetovanja so bila mnenja različna.

5.2 SKLEPI

Predvidevali smo, da kmetje načrtujejo predvsem razvoj kmetijstva, ki je v skladu z veljavnimi generalnimi smernicami razvoja kmetijstva in da o samem programu Natura 2000 in Krajinskem parku Ljubljansko barje ne vedo prav dosti. Naša raziskava je našo predpostavko, žal, potrdila.

Ljubljansko barje je namreč velik zaklad, saj se da marsikaj gojiti. Potrebna sta samo volja in malo znanja in lahko uspeš. Ugotovili smo, da je v večini primerov pri kmetijah premalo volje, res pa primanjkuje tudi sredstev za začetek kakršnekoli dejavnosti.

6 POVZETEK

Ljubljansko barje je močvirska ravnica, ki jo zaznamuje neskončen mozaik travnikov, njiv, jarkov, steljkov in mejic, ki dajejo življenjski prostor številnim rastlinskim in živalskim vrstam. Območja, kot je Ljubljansko barje, so v svetu vse redkejša in vse bolj dragocena, kar kmete zavezuje k varovanju. Ljubljansko barje zajema več naselij. Kmetijskih gospodarstev je okoli 3600 in za njih je značilno, da imajo razdrobljene parcele.

Osnovni problem ni le v kvaliteti tal, temveč so tudi neugodne agrohidrološke razmere. Velik del površin barja je zamočvirjen oziroma prevlažen, zato je hidrotehnična ureditev barja prvi in glavni pogoj za vsako strokovno delo. Zaradi specifičnih lastnosti tal imajo travniki na barju prednost pred njivsko rabo ter preraščajo danes približno 70 % vseh zemljišč na barju, medtem ko je njiv le 24 %, pa še te opuščajo.

Če želimo ohraniti gospodarsko in življenjsko kakovost Ljubljanskega barja, morajo kmetje preusmeriti svoj razvoj v dejavnost, ki v čim večji meri izkorišča prednosti, ki jih ponuja ta prostor. Z anketo, ki smo jo izvedli na Ljubljanskem barju, smo ugotovili, da se kmetije opuščajo. Velik problem, ki kmete pesti, so spomladanske poplave, ki se zavlečejo zelo dolgo, kar jih ovira pri sajenju poljščin in spravilu krme.

Pri anketiranju smo uporabili vprašalnik, ki je vseboval 31 vprašanj, razdeljenih na dva problemska sklopa, in sicer na prvi sklop, ki se nanaša na značilnost družinskih članov, značilnosti kmetijskega gospodarstva, oceno razmer za kmetovanje, obseg in tip proizvodnje, opremljenost kmetij in razloge za slabšanje kmetovanja, pogled na pridelovanje ekološke hrane in struktura dohodka na kmetijah (23 vprašanj) ter na drugi sklop, ki se nanaša na poznavanje problematike Krajinskega parka Barje in Nature 2000 (8 vprašanj).

Rezultati anketiranja so pokazali, da se anketirani kmetje na Ljubljanskem barju največ ukvarjajo z mešano živinorejo, sledi ji pašna živinoreja, pojavi se tudi mešana rastlinska pridelava in živinoreja. Med anketiranci smo našli tudi prašičerejca in enega kmeta, ki se ukvarja s poljedelstvom. Zanimalo nas je tudi, kako velike so kmetije, ugotovili smo, da jih je največ v velikostnem razredu od 10 do 20 ha, nekaj jih je, ki imajo manj kot 10 ha zemljišč. Le ena anketirana kmetija je imela več kot 51 ha.

Ureditev hlevov je po večini stara z jaslimi ob steni in ročnim pravilom gnoja. Število govedi na večini anketiranih kmetij stagnira ali celo nazaduje. Sama strojna opremljenost je kar pri 16 kmetih zelo dobra. Vsi anketirani so povedali, da imajo samo po en stroj v skupni lasti. Kmetijstvo se opušča zaradi dveh glavnih razlogov, ki jih ovirata pri uspešnem kmetovanju. To sta nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala ter pomanjkanje obratnega kapitala.

Velik razlog je denar tako pri konvencionalnem kmetovanju kot pri odločanju za pridelavo ekološke hrane. Zato se kmetje za ekološko pridelavo ne odločajo. Samo 9 kmetij razmišlja, da bi se v prihodnosti preusmerili v pridelovanje ekološke hrane. Kmetje so povedali, da se bodo v naslednjih letih lotili nekaterih investicij. Največ anketiranih bo urejalo kmetijo, nekateri pa bodo adaptirali oziroma gradili hiše.

Poleg zgoraj naštetega nas je zanimala tudi struktura dohodka. Večina anketiranih kmetij 50 % dohodka dobi iz kmetijstva, drugih 50 % pa iz zaposlitve ali iz pokojnine. Dodatne dejavnosti skoraj ni. Samo pet kmetij se ukvarja z njo in jim daje dodaten zaslužek.

Zanimala nas je tudi informiranost kmetov o Krajinskem parku in Naturi 2000. Ugotovili smo, da kmetje ne vedo, kje točno se razprostira Krajinski park, saj je kar 12 kmetov ugibalo. Tudi o samem Krajinskem parku kmetje večinoma ne vedo nič, nekateri pa so povedali, da ustanovitev parka namenjena večji zaščiti naravnega okolja, obveznemu ohranjanju biotske raznovrstnosti, večjemu upoštevanju škodljivih vplivov na okolje, zmanjšanju škropljenja, ohranjanju barje takega, kot je, preprečevanju prevelike pozidave itd.

Zanimivo pa je, da so bili vsi anketirani navdušeni nad možnostjo dodatnega izobraževanja in bi se udeležili izobraževanja o kmetijstvu, glede izobraževanja za potrebe ekološkega kmetovanja so bila mnenja različna.

Predvidevali smo, da kmetje načrtujejo predvsem razvoj kmetijstva, ki je v skladu z veljavnimi generalnimi smernicami razvoja kmetijstva in da o samem programu Natura 2000 in Krajinskem parku Ljubljansko barje ne vedo prav dosti. Naša raziskava je našo predpostavko, žal, potrdila.

Ljubljansko barje je namreč velik zaklad, saj se da marsikaj gojiti. Potrebna sta samo volja in malo znanja in lahko uspeš. Ugotovili smo, da je v večini primerov pri kmetijah premalo volje, res pa primanjkuje tudi sredstev za začetek kakršnekoli dejavnosti.

7 VIRI

7.1 CITIRANI VIRI

Barje.

<http://www.barje.net/> (Maj, 2010)

Cunder T. 2002a. Strukturne spremembe kmetijstva na zahodnem delu Ljubljanskega barja. V: Drugi posvet o barju. Nevarnost urbanizacije primestnih vasi na zahodnem delu Ljubljanskega barja : strokovni prispevki. Vrhnika, Občina Vrhnika: 8

Cunder T. 2002b. Sedanje stanje in razvojne možnosti kmetijstva na območju primestnih občin Borovnica, Brezovica, Dobrova - Polhov Gradec, Horjul in Vrhnika. Ljubljana: 8 str.
<http://www.rralur.si> (junij, 2010)

Dobro jutro. 2005.

<http://www.dobrojutro.net> (maj, 2010)

Društvo za Ljubljansko barje –Dzlb.

<http://www.dzlb.si/> (avgust, 2010)

Geister I. 1995. Ljubljansko barje. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 199 str.

Kmecl M. 1993. Zakladi Slovenije. Ljubljana, Cankarjeva založba: 331 str

Krajinski park Ljubljansko barje – Kplb.

<http://www.kplb.mop.gov.si/> (maj, 2010)

Ljubljansko barje.

<http://www.ljubljanskobarje.si/> (junij, 2010)

Okolje v Mestni občini Ljubljana. 2004. Mestna občina Ljubljana, Zavod za varstvo okolja: 76 str.

Popis kmetijskih gospodarstev, SURS 2002.

<http://www.stat.si/> (maj, 2010)

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. Ur. l. RS št. 56/99

Premelč M. 2006. Strokovna podloga predlaganega Krajinskega parka Ljubljansko barje. Diplomsko delo. Ljubljana, FF Odd. za geografijo: 76 str.

Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje. Ur. l. RS št. 112/08

Zakon o varovanju okolja. Ur. l. RS št. 41/04

Zakon o ohranjanju narave. Ur. l. RS št. 96/04

Vaš vodnik po Sloveniji.

http://www.kam.si/images/stories/parki/ljubljansko_barje/ljubljansko_barje_borovnick.jpg (junij, 2010)

7.2 DRUGI VIRI

Kozinc Ž. 2009. Moje najljubše poti. Ljubljana, Modrijan založba, d. o. o.: 463 str.

Kozjek P. 2005. Regijsko povezovanje občin Borovnica, Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul in Vrhnika. Diplomsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta: 43 str.

Mahne Ž. 2009. Lastnosti majhnih kmetij Slovenske Istre in njihov odziv na ukrepe skop. Diplomsko delo. Ljubljana, BF Odd. za agronomijo: 36 str.

Natek K., Natek M. 2008. Slovenija – Portret države. Ljubljana, Tiskarna K-tisk: 203 str.

Pavšič J. 2008. Ljubljansko barje. Ljubljana, Društvo slovenska matica: 214 str.

Skoberne P. 2004. Ljubljanica – Vodnik. Ljubljana, Založba mladinska knjiga: 104 str.

Uhat J., Bat M. 2003. Vodno bogastvo Slovenije. Ljubljana, Littera picta, d. o. o.: 131 str.

ZAHVALA

Za strokovne pripombe, potrpežljivost, strokovno usmerjanje in kritični pogled se zahvaljujem mentorju prof. dr. Andreju UDOVČU.

Zahvaljujem se profesorici prof. dr. Majda Černič Istenič za strokovne nasvete in koristne kritične pripombe.

Zahvaljujem se vsem kmetom Ljubljanskega barja, ki so mi pomagali pri pridobitvi podatkov in so se odzvali moji prošnji.

Veliko dolgujem svojemu fantu, staršem, sorodnikom, prijateljem, sodelovcem in sodelovkam Eurogardna, ki so mi stali ob strani in mi pomagali na številne načine.

Zahvala gre tudi vsem sošolcem in sošolkam, ki so mi stali ob strani in mi pomagali na številne načine. Še posebno pa se zahvaljujem sošolki Maji Mihičinac, ki mi je stala ob strani v času študija in mi veliko je pomagala.

PRILOGA A

Anketa

SPLOŠNI PODATKI:

PRIIMEK IN IME GOSPODARJA _____
NASELJE _____ ŠTEVILKA _____

1. PODATKI O DRUŽINSKIH ČLANIH

Glej legendo na naslednjih straneh!

IME	A Starost (let)	B Položaj družin	C Izobrazba	D Kje dela	Koliko dela			
					E Na kmetiji	F V gospodinjstvu	G V Dopolnilni dejavnosti	H Ali se želi redno zaposeliti

Legenda:

B- položaj v družini:

- 1 – gospodar (ica)
- 2 – zakonec gospodarja
- 3 – naslednik (ica)
- 4 – zakonec naslednika (ice)
- 5 – vzdrževan član družine
- 6 – član družine s samostojnimi dohodki (služba, obrt, pokojnina)

C – izobrazba:

- 1 – osnovna šola
- 2 – poklicna kmetijska šola
- 3 – druga poklicna šola
- 4 – srednja kmetijska šola
- 5 – druga srednja šola
- 6 – višja, visokošolska ali univerzitetna kmet. šola
- 7 – druga višja, visokošolska ali univerzitetna šola
- 8 – nesposoben za delo (stari, invalidi, otroci)
- 9 – išče zaposlitev

D – kje dela:

- 1 – samo na kmetiji
- 2 – na kmetiji in v gospodarstvu
- 3 – samo v gospodarstvu
- 4 – zaposlen in dela na kmetiji
- 5 – upokojenec in dela na kmetiji
- 6 – samo zaposlen
- 7 – na šolanju

E – koliko dela na kmetiji:

- 1- samo na kmetiji
- 2 – vsak dan po službi
- Občasno (pomoč pri večjih delih)

F – koliko dela v gospodinjstvu:

- 1 – samo v gospodinjstvu
- 2 – več v gospodinjstvu kot na kmetiji
- 3 – v gospodinjstvu in na kmetiji
- 4 – več na kmetiji kot v gospodinjstvu

G – koliko dela v dopolnilnih dejavnosti:

- polne delovne dni na leto

H – ali se želi redno zaposliti:

- 1 – DA
- 2 – NE

2. ALI KMETIJA IMA NASLEDNIKA?

- 1 – gospodar je mlajši od 45 let
- 2 – naslednika imamo in dela stalno na kmetiji
- 3 – naslednika imamo, je redno zaposlen in popoldne dela na kmetiji
- 4 – naslednika imamo zagotovljenega, a še ne živi na kmetiji (bo sorodnik ali domač, ki je že odseljen)
- 5 – naslednika imamo, je mlajši (šoloobvezen, vajenec, dijak) in se verjetno ne bo redno zaposlil, delal bo le na kmetiji
- 6 – naslednika imamo, je mlajši (šoloobvezen, vajenec, dijak), ki se bo po končanem šolanju verjetno zaposlil in popoldne delal na kmetiji
- 7 – naslednik je mlajši in še ne ve, kako se bo odločil
- 8 – dediča imamo, ne živi na kmetiji in ne vedo, kako se bo odločil
- 9 – naslednika za kmetijo nimamo, imamo pa dediča, ki bo zadržal dom, kmetije pa ne bo obdeloval
- 10 – nimamo nikogar

3. Če kmetija nima naslednika:

KAJ NAMERAVATE S KMETIJO?

- 1 – poskušal si bom zagotoviti naslednika
- 2 – kmetijo bom prodal
- 3 – prodal bom kmetijo brez hiše
- 4 – kmetijo bi oddal v zameno za pokojnino
- 5 – kmetijo bi oddal v zameno za preužitek in oskrbo
- 6 – še ne vem, kaj bom storil

4. POVRŠINA ZEMLJIŠČ IN NJIHOVA RABA

(v hektarih zaokroženo na eno decimalko)

Zemljiške kategorije	V lasti		Vzeto v najem		Dano v najem	
Njive in vrtovi	A1		B1		C1	
Sadovnjaki	A2		B2		C2	
Vinogradi	A3		B3		C3	
Večkosni travniki	A4		B4		C4	
Intenzivni pašniki	A5		B5		C5	
Pašniki	A6		B6		C6	
Skupaj kmetijska površina	A7		B7		C7	
Gozd	A8		B8		C8	
SKUPAJ VSA POVRŠINA	A9		B9		C9	

5. KAKŠEN TIP PROIZVODNJE JE VAŠA KMETIJA? (označi s križcem)

Proizvodnji tipi kmetij	
Poljedeljska	
Vrtnarska	
Trajni nasadi	
Pašna živinoreja	
Prašičereja in perutninarstvo	
Mešana rastlinska pridelava	
Mešana živinoreja	
Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	

6. KOLIKO KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ JE NAMENJENIH ZA KRMO ŽIVALI?

_____ (v hektarih na 1 decimalno)

7. KAKŠNA JE STRUKTURA DOHODKA VAŠEGA GOSPODARJA?

- 0- več kot 75 % dohodka je iz kmetijstva
- 1- več kot 75 % dohodka je iz kmetijstva in gozdarstva
- 2- več kot 75 % dohodka je iz kmetijstva in gozdarstva ter dopolnilne dejavnosti
- 3- približno 50 % dohodka je iz kmetijstva
- 4- 50–75 % je iz kmetijstva in gozdarstva
- 5- 50–75 % je iz kmetijstva in gozdarstva ter dopolnilnih dejavnosti
- 6- 50–75 % dohodka je iz zaposlitve zunaj kmetije
- 7- več kot 75 % dohodka je iz zaposlitve zunaj kmetije

8. KOLIKO ŽIVINE STE REDILI V LANSKEM LETU?

VRSTA ŽIVALI	Število		Povprečje zadnjih 5 let	
Krave, breje telice	A1		B1	
Teleta do 6 mesecev	A2		B2	
Mlado govedo nad 6 mesecev	A3		B3	
Govedo skupaj	A4		B4	
Kobile in konji	A5		B5	
Žrebata	A6		B6	
Plemenske svinje in drugi prašiči	A7		B7	
Sesni pujski do 2 mesecev	A8		B8	
Ovce in koze	A9		B9	
Jagnjetina in kozlički	A10		B10	
Kokoši nesnice	A11		B11	
Piščanci	A12		B12	

9. OCENITE V ODSOTOKIH, KOLIKO OD SKUPNO PROIZVEDENIH
KMETIJSKIH PRIDELKOV (SKUPAJ 100 %):

- A- prodate na domu v %
- B- prodate prek kmetijske zadruge v %
- C- prodate prek drugih odkupovalcev v %

10. ALI JE VAŠ HLEV DOVOLJ VELIK ZA VAŠE RAZMERE?

- 0- da, hlev je dovolj velik
- 1- hlev je premajhen, število potrebnih stojišč _____
- 2- hlev je prevelik, število prostih stojišč _____
- 3- hlev gradimo, obnavljamo

11. UREDITEV HLEVA

- 1- stara ureditev hleva z jaslami ob steni in ročnim spravilom gnoja
- 2- stojišče z navezo, krmilni hodnik in ročno spravilo gnoja
- 3- stojišče z navezo, krmilni hodnik, pehalo za gnoj ali rešetke
- 4- prosta reja z ležalnimi boksi, pehalo za gnoj ali rešetke
- 5- prosta reja v skupnih boksih na rešetkah
- 6- prosta reja v skupinskih boksih na globoke nastilju
- 7- prosta reja s samopostrežnim krmljenjem

12. KOLIKO TRAKTORJEV IN KAKŠNE MOČI IMATE:

- 1- do 25 KM
- 2- 26 do 35 KM
- 3- 36 do 45 KM
- 4- 46 do 65 KM
- 5- nad 65 KM

13. NAŠTEJTE KMETIJSKE STROJE, KI JIH IMETE V LASTI ALI SOLASTNIŠTVU

<u>STROJI</u>	<u>V LASTI</u>	<u>V SOLASTI</u>
Kosilnica		
Obračalnik		
Samonakladalka		
Trosilnik gnoja		
Nakladalo za gnoj		
Cisterna za gnojevko		
Mešalo za gnojevko		
Škropilnica		
Trosilnik za gnojilo		
Plug		
Brane		
Krožne brane		
Predsetvenik		
Mulčar		
Traktorska prikolica		
Balirka za seno		
Motokultivator		
Sadilec za koruzo		
Silokombajn		
Ličkalnik koruze		
Kombajn za koruzo		
Sadilec krompirja		
Izkopalnik krompirja		
Kombajn za krompir		
Sejalnica za žito		
Kombajn za žito		
Dosuševalna za seno		
Molzni stroj		
Molzišče		
Hladilnik za mleko		
Gozdarski vitel		
Drugo:		

Skupaj število strojev _____

14. OCENITE, KOLIKO VSEH DEL NA KMETIJI OPRAVITE S STROJI? (obkroži številko)

KMETIJSKA OPRAVILA	Nič ali skoraj nič	Približno četrtno	Približno polovico	Približno tri četrtine	Skoraj vse	Ni tega dela
Delo v hlevu	1	2	3	4	5	0
Pridelava krme	1	2	3	4	5	0
Pridelava poljščin	1	2	3	4	5	0
Pridelava vrtnin	1	2	3	4	5	0
Pridelava grozdja	1	2	3	4	5	0
Pridelava sadja	1	2	3	4	5	0
Delo v gozdu	1	2	3	4	5	0

15. ZAKAJ VEČ DEL NE OPRAVITE S STROJI? (možnih je več odgovorov)

A – večino del opravi s stroji

B – nimam ustreznih strojev

C – mehanizacija je predraga

D – premajhne kmetijske površine

E – zemljišča niso primerna za strojno obdelavo

F – drugo _____

16. KATERI SO GLAVNI RAZLOGI, KI VAS OVIRAJO PRI USPEŠNEM KMETOVANJU? 1 = da, 2 = ne

A – premajhna posest

B – pomanjkanje delavne sile

C – pomanjkljiva strojna opremljenost

D – zastareli gospodarski objekti

E – nesorazmerja med cenami kmetijskih pridelkov in cenami repromateriala

F – pomanjkanje obratnega denarja

G – neugodni bančni kredit

H – drugo _____

17. KAKŠNE NAČRTE IMATE GLEDE KMETOVANJA V PRIHODNOSTI?

1 – kmetovanje bomo v kratkem opustili

2 – za naprej nameravamo kmetovati v enakem obsegu kot do sedaj

3 – za naprej nameravamo kmetovati v enakem obsegu, vendar nameravamo kmetijo modernizirati

4 – kmetijo želimo modernizirati ter povečati in intenzivirati pridelovanje

5 – pridelovanje želimo intenzivirati in povečati (kmetija je že sodobno urejena)

6 – drugo _____

Dopolnilna dejavnost:

18. ALI BI SE PREUSMERILI V PRIDELOVANJE BIO HRANE?

1 – DA

2 – NE

19. ALI SE V VAŠEM GOSPODINJSTVU UKVARJATE S KAKŠNO DOPOLNILNO DEJAVNOSTJO?

1 – NE

2 – DA:

a) kmečki turizem

b) predelava lesa

c) domača obrt

d) nabiranje zdravilnih zelišč

e) storitve drugim kmetom

f) drugo _____

20. V KATERA OD NAŠTETIH PODROČIJ NAMERAVATE VLAGATI DENAR V NASLEDNJI LETIH?

1 – adaptacija, gradnja hiše _____

2 – oprema stanovanja _____

3 – nakup osebnega avtomobila _____

4 – v ureditev kmetije _____

5 – v (gradnjo zmogljivosti za) dopolnilne dejavnosti _____

6 – v šolanje otrok _____

7 – drugo: _____

a) DA

b) NE

Krajinski park

21. ALI VESTE, DA JE LJUBLJANSKO BARJE V KRAJINSKEM PARKU?

1 - DA

2 - NE

22. KJE MENITE, DA SE RAZPROSTIRA KRAJINSKI PARK?

1 – Med Ljubljano, Vrhniko, Igom in Škofljico

2 – Med Brezovico, Vrhniko, Igom

3 – Med Škofljico, Brezovico

4 – Drugo: _____

23. KAJ VESTE O KRAJINSKEM PARKU?

24. ALI VESTE KATEREGA LETA JE BIL USTANOVLJEN KRAJINSKI PARK?

1 – 2008

2 – 2007

3 – 2006

4 – Drugo: _____

NATURA 2000

25. KAJ VESTE O NATURI 2000?

26. KAKŠEN JE GLAVNI CILJ NATURE 2000?

27. ALI STE BILI KMETJE KAJ INFORMIRANI O NATURI 2000?

1 – Ne

2 – Da

28. ČE STE ODGOVORILI Z DA, IZ KATERIH VIROV STE BILI INFORMIRANI?

1 – Časopis

2 – Osebno

3 – Seminarji

4 – Mediji

5 – Drugo: _____

DRUGO

29. ALI VAM KMETIJA DAJE DOVOLJ DOHODKA ZA NORMALNO ŽIVLJENJE?

a) da, lahko bi več

b) da, izkoriščena je maksimalno

c) ne, zaposleni smo drugje

d) drugo: _____

30. ALI JE MED KMETIJAMI Z ENAKO DEJAVNOSTJO DOVOLJ VELIK PRETOK INFORMACIJ?

a) da

b) ne

c) ne, ker sem samostojen

d) drugo: _____

31. ALI BI SE UDELEŽILI IZOBRAŽEVANJ?

KMETIJSTVO SPLOŠNO	DA	NE
VAROVANJE OKOLJA	DA	NE
KMETOVANJE V ZAVAROVANEM OBMOČJU	DA	NE
KMETOVANJE NA BARJU	DA	NE
EKOLOŠKO KMETOVANJE	DA	NE
DRUGO:_____	DA	NE

HVALA ZA SODELOVANJE